REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Center IRIS

Ljubljana, 2020

SMERNICE PRI PREHODIH

mag. Nina Čelešnik Kozamernik

Sara Češarek

NAŠA KNJIŽNA POLICA

Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Smernice pri prehodih

Dokument je nastal v okviru projekta *Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.*

Vodji skupine:
mag. Nina Čelešnik Kozamernik,
Sara Češarek.

Avtorji: Tara Bartolj, Mina Camloh, mag. Nina Čelešnik Kozamernik, Sara Češarek, Tina Ftičar, Iva Habjan, Anja Hočevar, Ajda Mikolič, Ana Mohorko, Peter Rot, Sabina Šilc, Jelena Žagar, Dragana Žunič.

Partnerji dvoletnega projekta mobilnosti (2015–2017) v okviru evropske sheme Erasmus+, ključni ukrep 1 EDUCARE:
- Royal Dutch Visio, Nizozemska,
- Jordanstown School, Irska,
- Budapest School for the Blind, Madžarska,
- SWW (Southern Bavarian accommodation and sheltered workshops for blind and visually impaired people), Nemčija,
- Center IRIS (Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana), Slovenija s strokovnimi delavci: Marija Jeraša (koordinatorica), Monika Šivic, Tina Kastelic, Nastja Strnad, Anja Pečaver, Tadeja Sitar, Tatjana Murn, Karmen Grum, Aleksandra Horvat, dr. Mateja Maljevac (vodila delo na dokumentu Protokol pri prehodih).

Oblikovanje:
Tanja Rudolf

Jezikovni pregled:
mag. Nina Čelešnik Kozamernik,
Sara Češarek.

Opomba bralcu:
- Beseda uporabnik je v dokumentu uporabljena za tistega, ki prehaja.
- Beseda ustanova se nanaša na ustanovo na katero uporabnik prehaja (predšolski programi, šolski programi, srednješolski programi, študijski programi, trg dela).
- Beseda učitelj lahko nadomešča tudi besedo vzgojitelj.
- Beseda učenec lahko nadomešča tudi besedo otrok.
- Bralec naj besedilo smiselno prilagodi potrebam prehoda.
- Center za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne v nadaljevanju Center IRIS.
- Orientacija in mobilnost je OM.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

SMERNICE PRI PREHODIH

mag. Nina Čelešnik Kozamernik

Sara Češarek

Ljubljana, 2020

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Namen dokumenta

Dokument je namenjen mobilnemu učitelju in nudi oporo pri prehodih, bodisi iz domačega okolja v organizirane oblike vzgoje in izobraževanja, bodisi med vzgojno-izobraževalnimi programi, bodisi na trg dela (Projekt mobilnosti v okviru evropske sheme Erasmus+, 2015–2017).

Napisan je z namenom zmanjšanja morebitnega pojava negativnih občutij, kot sta strah in stres, pred in med prehodom s pomočjo sistematičnega načrtovanja posameznih prehodov in tiflopedagoški podpori vsem vključenim. Priporočamo smiselno upoštevanje aktivnosti, ki jih navaja ta dokument. Dokument nam svetuje, nas vodi in opominja na kritična področja, katerim moramo posvetiti posebno pozornost (Projekt mobilnosti v okviru evropske sheme Erasmus+, 2015-2017; Mohorko, 2016) .

V prilogi so obrazci, vprašalniki in opomniki, ki mobilnemu učitelju služijo za nadaljnjo organizacijo prehoda in jih strokovnjak smiselno uporablja (Projekt mobilnosti v okviru evropske sheme Erasmus+, 2015–2017). V primerih, kjer dokumentacija ne more osvetliti primera v zadostni meri, je potrebno vključiti tudi druge načine predstavitve, npr. videoposnetke, simulacije vida, delavnice in z njimi opolnomočiti okolje, v katerega se uporabnik vključuje.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

KAZALO VSEBINE

1. KAJ JE PREHOD? ... 6
Prehodi v širšem pomenu ... 6
2. POTREBE USTANOVE, KI SPREJME UPORABNIKA ... 8
Predšolski program ... 8
Šolski program ... 8
Srednješolski program ... 8
Študijski program ... 8
Trg dela ... 9
3. POTREBE UPORABNIKA ... 9
4. NALOGE IN VLOGA MOBILNEGA UČITELJA ... 9
Naloge in organizacija dela glede na obdobja šolskega leta ... 9
Naloge ob prehodih ... 14
5. POSTOPEK PREHODA ... 16
1. Prehod v predšolski program ... 20
2. Prehod v šolske programe, razredna stopnja ... 22
3. Prehod v šolske programe (EIS, NIS, PPVIZ), predmetna stopnja ... 24
4. Prehod v srednješolske programe ... 26
5. Prehod v študijski program ... 29
6. Prehod na trg dela ... 31
6. OPOMNIK ZA PREHOD V VRTEC ... 34
7. OPOMNIK ZA PREHOD V OSNOVNO ŠOLO ... 35
8. OPOMNIK ZA PREHOD V SREDNJO ŠOLO ... 36
9. OPOMNIK ZA PREHOD NA ŠTUDIJSKI PROGRAM ... 38
10. OPOMNIK ZA PREHOD NA DELOVNO MESTO ... 39
11. NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE OBRAZCA ZA OCENO IN NAČRTOVANJE PRILAGODITEV ŠOLSKEGA OKOLJA ... 41
12. VIRI ... 42
13. PRILOGE ... 43
Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa ... 44
Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev okolja ... 46
Priloga 3: Primer dobre prakse ... 52
Priloga 4: Prilagoditve delovnega mesta ... 54

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 5: Osebni profil – primer 58
Priloga 6: Osebni profil – obrazec 60
Priloga 7: Tranzitna mapa 61
Priloga 8: Opomnik/vprašanja za prehod v vrtec 62
Priloga 9: Opomnik/vprašanja za prehod v osnovno šolo 64
Priloga 10: Opomnik/vprašanja za prehod v srednjo šolo 65
Priloga 11: Opomnik/vprašanja za prehod na delovno mesto 66
Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja* 69
Priloga 13: Obrazec za oceno okolja 70

KAZALO TABEL:

Tabela 1: Naloge mobilnega učitelja ob koncu šolskega leta. 10
Tabela 2: Naloge mobilnega učitelja ob začetku šolskega leta. 11
Tabela 3: Naloge mobilnega učitelja med šolskim letom. 13
Tabela 4: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v predšolske programe. 20
Tabela 5: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v šolske programe, razredna stopnja. 22
Tabela 6: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v šolske programe (EIS, NIS, PPVI), predmetna stopnja. 24
Tabela 7: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v srednješolske programe. 26
Tabela 8: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v študijske programe. 29
Tabela 9: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika na trg dela. 31

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

1. KAJ JE PREHOD?

Prehod ali tranzicija v šolski situaciji predstavlja prehajanje učencev na nove, vendar ne nujno višje, vzgojno-izobraževalne programe oziroma stopnje. Učenci se pripravljajo na prestop iz trenutnega, znanega okolja v njim neznano učno okolje. Prehajanje s seboj prinese manjše ali večje spremembe, kar lahko pri otrocih, starših kot tudi strokovnjakih, pogosto vzbudi občutja strahu in stresa (Lovett in Haring, 2003; Bishop, 2004; Žolgar Jerkovič idr., 2014; v Mohorko, 2016). Otrok oz. mladostnik s posebnimi potrebami gre navadno skozi več različnih prehodov kot njegovi vrstniki.

Prehod ali tranzicija v šolski situaciji predstavlja prehajanje učencev na nove, vendar ne nujno višje, vzgojno-izobraževalne programe oziroma stopnje. Učenci se pripravljajo na prestop iz trenutnega, znanega okolja v njim neznano učno okolje. Prehajanje s seboj prinese manjše ali večje spremembe, kar lahko pri otrocih, starših kot tudi strokovnjakih, pogosto vzbudi občutja strahu in stresa (Lovett in Haring, 2003; Bishop, 2004; Žolgar Jerkovič idr., 2014; v Mohorko, 2016).

Prehodi v širšem pomenu
(Mohorko, 2016)

- Prehod iz domače okolja v predšolski program (predšolski program, prilagojen predšolski program).
- Prehod iz zgodnje obravnave v predšolski program (predšolski program, prilagojen predšolski program).
- Prehod iz predšolskega v šolski program.
- Prehod iz predmetne stopnje v srednjo šolo.
- Prehod iz srednje šole na študijski program.
- Prehod na trg dela.

Posebnosti:
- Prehod v dijaški/študentski dom.
- Prehod v stanovanjsko skupino.

Prehodi med programi:
- dom – prilagojen predšolski program Centra IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- zgodnja obravnava – prilagojen predšolski program Centra IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- predšolski program – prilagojen predšolski program Centra IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- predšolski program – OŠ z EIS ali NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- prilagojen predšolski program Centra IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – OŠ z EIS ali NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z EIS, NIS ali PPVIZ – OŠ z EIS, NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z EIS – OŠ z EIS, NIS ali PPVIZ
- OŠ z EIS - OŠ z EIS, NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z EIS na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – OŠ z NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z NIS – OŠ z NIS ali PPVIZ
- OŠ z NIS – OŠ z NIS ali PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z NIS na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – PPVIZ na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- OŠ z EIS, NIS – SŠ (gimnazija, strokovna srednja šola, 3-letni programi, 4-letni programi, 2- letni programi, 3+2, skrajšan program)
- OŠ z EIS, NIS na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – SŠ programi (gimnazija, strokovna srednja šola, 3-letni programi, 4-letni programi, 2- letni programi, 3+2, skrajšan program …)
- OŠ z EIS, NIS na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – SŠ programi na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo
- SŠ programi na Centru IRIS z večinsko populacijo otrok s slepoto in slabovidnostjo – trg dela
- sprememba okolja
- prehod iz razredne na predmetno stopnjo (tudi sprememba oddelka)

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

2. POTREBE USTANOVE, KI SPREJME UPORABNIKA

Predšolski program

- Izobraževanje za celoten kolektiv (vzgojitelji/-ce, pomočniki vzgojiteljev, tehnični kader, ravnatelj/-ica) o slepoti in slabovidnosti in uporabniku.
- Osebna tranzitna mapa, ki temelji na celostni oceni uporabnika in je podlaga za individualni načrt pomoči družini.
- Informacije o prilagoditvah okolja glede na uporabnikove potrebe.
- Delavnica za vrstnike.
- Pri prehodu so lahko v pomoč dokumenti v prilogah.

Šolski program

- Izobraževanje za celoten kolektiv (najprej razredna stopnja in tehnični kader, ob prehodu na predmetno stopnjo pa predmetni učitelji) o slepoti in slabovidnosti in uporabniku.
- Osebna tranzitna mapa, ki temelji na celostni oceni uporabnika in je podlaga za individualiziran program.
- Informacije o prilagoditvah okolja glede na uporabnikove potrebe.
- Delavnica za vrstnike.
- Pri prehodu so lahko v pomoč dokumenti v prilogah.

Srednješolski program

- Izobraževanje za celoten kolektiv (profesorji, tehnični kader, ravnatelj/ica) o slepoti in slabovidnosti in uporabniku.
- Osebna tranzitna mapa, ki temelji na celostni oceni uporabnika in je podlaga za individualniziran program.
- Informacije o prilagoditvah okolja glede na uporabnikove potrebe.
- Delavnica za vrstnike.
- Pri prehodu so lahko v pomoč dokumenti v prilogah.

Študijski program

- Izobraževanje za kolektiv, v kolikor uporabnik in kolektiv izrazi željo.
- Osebna tranzitna mapa, ki temelji na celostni oceni uporabnika in je podlaga za individualniziran program – damo uporabniku, da se z njeno pomočjo predstavi profesorjem.
- Informacije o prilagoditvah okolja, v kolikor uporabnik izrazi željo.
- Pri prehodu so lahko v pomoč dokumenti v prilogah.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Trg dela

- Izobraževanje za celoten kolektiv, v kolikor uporabnik in delodajalec izrazita željo.
- Osebna tranzitna mapa, ki temelji na celostni oceni uporabnika – damo uporabniku, da se z njeno pomočjo predstavi kolektivu.
- Informacije o prilagoditvah okolja in delovnega mesta, v kolikor uporabnik izrazi željo.
- Pri prehodu so lahko v pomoč dokumenti v prilogah.

3. POTREBE UPORABNIKA

- Ravnati v skladu z deklaracijo o otrokovih pravicah.
- Aktivno vključen v proces tranzicije.
- Sodelovanje pri sestavi IP-ja (postavitev ciljev, prilagoditev in pripomočkov).
- Opolnomočiti pri izbiri srednje šole, študijskega programa in delovnega mesta.
- Omogočiti delovno izkušnjo za poklic, ki si ga želi oziroma o katerem razmišlja.
- Predstaviti možnosti iskanja zaposlitve, igra vlog (razgovor za delovno mesto).

4. NALOGE IN VLOGA MOBILNEGA UČITELJA

Mobilna tiflopedagoška služba, v širšem smislu, je služba, ki zagotavlja dodatno strokovno pomoč ter poučevanje specialno pedagoških področij učencem s slepoto in slabovidnostjo, in svetovanje ter podporo njihovim staršem, učiteljem, vrstnikom in drugim sodelavcem pri vključevanju v različne programe izobraževanja v celotni vertikali šolskega sistema, kot tudi na domu, z namenom doseganja kvalitetne inkluzivne prakse in čim večje samostojnosti in neodvisnosti učencev (Škrlec, 2013).

Naloge in organizacija dela glede na obdobja šolskega leta

Olmstead (2005) predlaga naloge mobilnega učitelja skozi šolsko leto. V nadaljevanju je kontrolna lista, ki nudi oporo in možnost učinkovitega ter kvalitetnega delovanja v praksi. Prične se s koncem šolskega leta. Poleg teh nalog ima mobilni učitelj v mislih še naloge ob prehodih.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Tabela 1: Naloge mobilnega učitelja ob koncu šolskega leta.

Naloge ob koncu šolskega leta (Olmstead, 2005):		
KDAJ	**KAJ**	**opravljeno**
Zadnjih 6 tednov:	Pridobite seznam učbenikov, ki bodo uporabljeni naslednje šolsko leto in jih naročite.	
	Na Center pričnite vračati pripomočke in opremo, ki je v zadnjih tednih ne boste potrebovali.	
	Pričnite razvrščati dokumente ali jih, če jih ne potrebujete več, zavrzite.	
Zadnje 3 tedne:	Navedite svojo delovno obremenitev za prihajajoče šolsko leto.	
	Delite svoje dokumente in informacije s sodelavci, ki bodo naslednje leto delali z učencem.	
	Spremljajte in se pripravite na končno ocenjevanje/evalvacijo in posebne urnike.	
	Izpostavite si učence, ki bodo prihajajoče šolsko leto obiskovali drugo šolo – prehodi.	
Zadnji teden:	Vidno označite opremo in pripomočke, ki bodo čez poletje ostali v šoli. Zabeležite si kdo in kje bo shranil opremo.	
	Vrnite vso opremo v svojo bazo.	
	Vrnite vse ključe in dokumente od šole.	
	Dopolnite ali napišite informacije o učencih za učitelje, da jih bodo dobili nekaj dni pred začetkom šolskega leta – osebna tranzitna mapa.	
	Počistite svoj avtomobilski prtljažnik, da bo v njem prostor za prtljago za počitnice.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Tabela 2: Naloge mobilnega učitelja ob začetku šolskega leta.

Naloge ob začetku šolskega leta (Olmstead, 2005):		
KDAJ	**KAJ**	**opravljeno**
Dva tedna pred začetkom:	Pridobite in preverite lokacije in urnike vaših učencev. Ko jih zberete, si organizirajte svoj urnik.	
	Urnike za učence prilagodite v brajevo pisavo ali povečan tisk.	
	Zaprosite za poštni nabiralnik/predal na vsaki šoli oziroma lokaciji.	
	Pripravite in izvedite delavnice/izobraževanja ter sestanke za učitelje in druge delavce šole.	
En teden pred začetkom:	Razdelite informacije (evalvacije IP-jev, celostne ocene, osebno tranzitno mapo – odvisno od namena) v nabiralnike učiteljev.	
	Spoznajte nove učitelje in druge sodelavce, če je to potrebno.	
	Potrdite, da bodo učbeniki, ki ste jih naročili resnično zahtevani.	
	Začnite dostavljati pripomočke in opremo v šole (če je to potrebno).	
	Preverite individualizirane programe in odločbe, da določite število ur in čas dodatne strokovne pomoči.	
	Pričnite izdelovati končni urnik dela.	
	Na ustanovah, v katerih z učencem ne boste delali v razredu se pri administrativnem osebju pozanimajte o primernem prostoru (kabinet, učilnica ...). Sposodite si, oziroma prevzemite ključe.	
	Z učenci vadite orientacijo in mobilnost oziroma znanja, ki jih uporabnik potrebuje, da lahko opravlja trening orientacije in mobilnosti.	
	Prilagoditev prostorov na ustanovah, kjer je to potrebno.	
	Ne pozabite: bodite mirni in globoko dihajte.	
	Na vsaki šoli preverite, ali so uporabniki resnično prisotni.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Prvi tedni šole:	Preživite čas z uporabniki v razredu, ki bodo potrebovali obsežnejšo intervencijo.	
	Opravite razgovore z uporabniki in učitelji ter jih opazujte z namenom preprečitve in popravljanja neustreznih situacij preden postanejo običajne.	
	Delajte v tesnem stiku z učitelji in drugimi pomembnimi.	
	Pripravite in izvedite delavnice za vrstnike.	
	Določite in pričnite s svojim urnikom čimprej.	
	Zberite material, ki ga boste prevažali v svojem avtomobilskem prtljažniku: škatle, obrazce, opremo, pripomočke, materiale, ki jih boste potrebovali na več lokacijah.	
	Vstopite v stik s starši ali skrbniki. Vljudno se jim predstavite (če je to potrebno) ter jim dajte svojo službeno številko telefona in/ali elektronski naslov. Preglejte svoj urnik z njihovimi otroci in jim sporočite, da jih boste kontaktirali po potrebi ter jim ponudite svoje usluge svetovanja skozi celotno šolsko leto.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Tabela 3: Naloge mobilnega učitelja med šolskim letom.

Naloge med šolskim letom (Olmstead, 2005):		
KAJ		**opravljeno**
Prilagoditve materialov.	Zagotavljanje/izdelovanje prilagojenih materialov je dnevna obveznost vsakega mobilnega učitelja, razen v primeru, da so za to vzpostavljena druga delovna mesta in s temi strokovnjaki sodeluje.	
Opazovanje in posvetovanje.	Pomembno je, da ima mobilni učitelj možnost opazovanja uporabnika v najrazličnejših situacijah. Vsekakor si izmenja informacije z učitelji in člani strokovne skupine za individualiziran program ter drugimi, ki so v stiku z uporabnikom.	
Ocenjevanje.	Pomembno je, da mobilni tiflopedagog izvede določen obseg ocenjevanja (vizualno funkcioniranje, učni medij, doseganje spretnosti, cilji individualiziranega načrta, uporaba pomagal in pomožne tehnologije, veščine orientacije in mobilnosti) in to prenese drugim tiflopedagogom (npr. orientacija in mobilnost) ali izvaja aktivnosti sam.	
Čas tranzicije in odmor za kosilo.	Pomembno je načrtovati čas prehajanja med ustanovami.	
Sestanki z drugimi mobilnimi učitelji.	To zagotavlja bolj kohezivno nudenje podpore in pomoči ter možnost razpravljanja o dilemah, ovirah in težavah.	
Izvajanje aktivnosti za prehod.	Izvajanje predlaganih aktivnosti v primeru, da uporabnik, ki ga mobilni učitelj obravnava prehaja.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Naloge ob prehodih

- Pridobiti celostno oceno uporabnika:
  - Ocena funkcionalnega vida – tiflopedagog.
  - Ocena glede na specialno pedagoška področja – tiflopedagog.
  - Realizacija ciljev v IP – strokovna skupina.
  - Prilagoditve in pripomočki – tiflopedagog.
  - Razno – glede na individualne značilnosti uporabnika (npr. poročila specialnih pedagogov, logopedov, specialistov, testiranj …).

- Kontaktirati izbrano ustanovo in se dogovoriti za krajši sestanek ter ponuditi izobraževanje za kader (če se zamenja tudi mobilni učitelj skupaj izvedeta izobraževanje).

- <u>Pripraviti izobraževanje za kader, ki mora vsebovati:</u>
  - <u>Za vrtce, osnovne šole in srednje šole:</u>
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - Informacije o prilagoditvah okolja.
    - Informacije o prilagajanju metod dela in vzgojno izobraževalnega procesa ter didaktično-metodičnih načinih poučevanja.
    - Informacije o prilagojenih učbenikih in didaktičnih pripomočkih, ki si jih lahko sposodijo.
    - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.
    - Navodila za prilagajanje gradiv.
    - Povabilo na izobraževanja vzgojiteljev, učiteljev, profesorjev ter možnost individualnega svetovanja na Centru IRIS.

  - <u>Za študijske programe in delovno mesto (spodbudimo, da uporabnik izvede sam):</u>
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - Informacije o prilagoditvah okolja.
    - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.

  - <u>Za dijaške domove:</u>
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - <u>Informacije o prilagoditvah okolja.</u>
      - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Staršem razložiti postopek za urejanje spremembe odločbe zaradi spremembe ravni izobraževanja (sestanek strokovne skupine ob polletju (zadnje leto pred prehodom)).

- Pri prehodu na SŠ na prvem sestanku strokovne skupine v 9. razredu:
  - Spodbuditi starše/skrbnike in uporabnika, da razmišljajo o izbiri srednje šole.
  - Ponuditi delovno izkušnjo za en dan.
  - Povezati se z URI Soča, ki izvaja poklicno rehabilitacijo in nudi program socialne vključenosti in programe poklicnega usmerjanja mladostnikov (http://www.ir-rs.si/sl/Center_za_poklicno_rehabilitacijo/).

- Na drugem sestanku strokovne skupine (ob polletju) posredujemo navodila staršem za vpis in spremembo odločbe ob spremembi ravni izobraževanja, nudenje podpore in celostna ocena kot priloga komisiji za usmerjanje.

- Pri prehodu na višjo raven izobraževanja mobilni učitelj znotraj ur DSP z uporabnikom:
  - Pregleda vire informacij o vpisu in izbiri izobraževalnega programa (spletne strani, sejmi izobraževanja in poklicev, dnevi odprtih vrat posameznih ustanov).
  - Pregleda predmetnike, urnike, možnosti zaposlitve po končanem programu ali možnosti nadaljnjega izobraževanja.
  - Uporabniku nudi podporo pri pripravi nabora vprašanj, ki jih lahko postavi na informativnem dnevu/dnevu odprtih vrat/sejmu izobraževanj.
  - In ga hkrati opolnomoči za morebitno izpostavitev svojih primanjkljajev v povezavi z zmožnostjo izvajanja izobraževanja, učne prakse.

- Pri prehodu na delovno mesto mobilni učitelj znotraj ur DSP z uporabnikom:
  - Uri pisanje življenjepisa in prošnje.
  - Pokaže kje išče prosta delovna mesta in kako prilagoditi prošnjo in življenjepis zahtevam določenega delovnega mesta.
  - Izvaja igre vlog (razgovor za službo).
  - Uporabniku nudi podporo pri pripravi nabora vprašanj, ki jih lahko postavi na razgovoru za službo.
  - Predstavi in napoti na URI SOČA na zaposlitveno rehabilitacijo.
  - Ponudi pomoč pri učenju orientacije in mobilnosti z in na delovno mesto ter znotraj delovnega okolja, izobraževanje za kader in oceno okolja.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

5. POSTOPEK PREHODA

Mohorko (2016) predlaga sledeči postopek prehoda:

Izdelava celostne ocene

Celostno oceno pridobi mobilni učitelj s pomočjo učiteljev specialno pedagoških znanj, ki z uporabnikom izvajajo DSP ter oceno funkcionalnega vida, ki jo izvede tiflopedagog.

V oceno spadajo:

- Osnovni podatki.
- Diagnoza.
- Močna in šibka področja uporabnika.
- Ocena funkcionalnega vida (ob ostankih vida).
- Ocena glede na specialno pedagoška področja, ki so za uporabnika smiselna.
- Predlogi za nadaljnje delo.
- Predlogi pripomočkov in prilagoditev.

V proces ocene vključimo tudi uporabnika glede na starost, saj lahko sam navede katere prilagoditve mu koristijo, kaj so njegova močna in šibka področja, katere cilje si želi usvojiti v naslednjem letu.

Podpora družini

Pomembna vloga mobilnega učitelja v procesu tranzicije je podpora družini.

Zajema:

- Razlago uporabnikovega celostnega razvoja, vizualnega funkcioniranja ter njegovih potreb.
- Nudenje emocionalne podpore.
- Svetovanje glede metod dela z uporabnikom in prilagoditev v domačem okolju.
- Nudenje informacij glede možnosti vpisa uporabnika v vzgojno-izobraževalne programe.
- Izpostavljanje prednosti in pomanjkljivosti vseh možnosti ter svetovanje o ustrezni izbiri ustanove glede na uporabnikove potrebe.

Mobilni učitelj lahko spremlja starše pri obisku ustanov in ta na način pomaga pri odločitvi vpisa v določeno ustanovo. Ustanovo je potrebno izbrati čimprej, da lahko mobilni učitelj pravočasno organizira prvi sestanek na ustanovi pred oziroma na začetku poletnih počitnic (Barrie, 2010; Cambridgeshire County Council, 2015; Merton Council, 2015, v Mohorko, 2016).

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Avtorja Lovett in Haring (2003; v Mohorko, 2016) navajata nekaj splošnih priporočil strokovnjakom pri nudenju pomoči staršem v procesu tranzicije, in sicer:

- da imajo vnaprej določen urnik srečanj s starši;
- so dostopni in prisotni na srečanjih;
- so zanesljivi in podajajo točne informacije;
- uporabljajo preprosti jezik pri strokovnih razlagah in preverjajo razumevanje;
- nudijo podporo ter pomagajo staršem pri postavljanju vprašanj in izražanju svojih pričakovanj;
- priporočata tudi organiziranje vodenih delavnic in izobraževanj za starše ter omogočanje staršem, da z obiskom spoznajo novo učno okolje.

Prvi sestanek na izbrani ustanovi

Mobilni učitelj kontaktira izbrano ustanovo in se dogovori za prvi krajši sestanek. Načrtujemo ga ob koncu šolskega leta.

Mobilni učitelj poda vse potrebne informacije in dokumente:

- Svoje podatke (Ime in priimek, elektronski naslov).
- Osebno tranzitno mapo učenca, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke.
- Pregleda okolje s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za fotografiranje oziroma snemanje prostora.
- Preda informacije o prilagojenih učbenikih in možnosti izposoje.
- Preda informacije o prilagojenih pripomočkih in možnosti izposoje.
- Se dogovori za izobraževanje za kader.
- Se dogovori kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled ustanove (predvidoma pred začetkom pouka) in se spoznal z razrednikom.
- Se dogovori za zemljevid ustanove, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli ter od doma do šole in nazaj.

Prilagajanje šolskega okolja

Pravočasen pregled novega okolja pred oziroma na začetku poletnih počitnic omogoča dovolj časa za pripravo pomembnih prilagoditev med počitnicami. Mobilni učitelj pridobi pri vodstvu šole dovoljenje za snemanje oziroma fotografiranje vseh prostorov, v katerih se bo gibal uporabnik. Na podlagi posnetkov in fotografij lahko oceni tako notranje kot zunanje okolje ter pripravi seznam potrebnih prilagoditev (Barrie, 2010; v Mohorko, 2016). Prilagoditve omogočajo večjo funkcionalnost uporabnika v okolju (Mohorko, 2016).

Pregled okolja s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi), po potrebi fotografira oziroma posname, če ima za to dovoljenje.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Pripravi priporočila za prilagoditev okolja (zunanjega, notranjega, učilnice) in ga posreduje ustanovi pred poletnimi počitnicami, da imajo dovolj časa, da ga uredijo. Pošlje tudi povezave do trgovin, ki imajo tovrstne materiale za prilagajanje okolja (Mohorko, 2016).

Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela kolektivu pred začetkom šole

- Izvedemo izobraževanje za kader (tudi tehnični kader in ravnatelja), ki vsebuje:
  - Za vrtce, osnovne šole in srednje šole:
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - Informacije o prilagoditvah okolja.
    - Informacije o prilagajanju metod dela in vzgojno izobraževalnega procesa ter didaktično-metodičnih načinih poučevanja.
    - Informacije o prilagojenih učbenikih in didaktičnih pripomočkih, ki si jih lahko sposodijo.
    - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.
    - Navodila za prilagajanje gradiv.
    - Povabilo na izobraževanja vzgojiteljev, učiteljev, profesorjev ter možnost individualnega svetovanja na Centru IRIS.

  - Za študijske programe in delovno mesto (spodbudimo, da uporabnik izvede sam):
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - Informacije o prilagoditvah okolja.
    - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.

  - Za dijaške domove:
    - Splošno o slepoti in slabovidnosti.
    - Informacije o vidu uporabnika.
    - Informacije o prilagoditvah okolja.
    - Informacije o pripomočkih, ki jih uporabnik uporablja ter prikaz uporabe teh pripomočkov.

Spoznavanje novega okolja pred pričetkom šole:

- Izdelamo prilagojen zemljevid ustanove.
- Z uporabnikom pregledamo prilagojen zemljevid ustanove in določimo orientirje.
- Nato z uporabnikom pred pričetkom pouka (če je uporabnik slep z orientacijo in mobilnostjo pričnemo že ko je uporabnik v 9. razredu po prvem polletju, saj potrebuje dlje

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

časa, da usvoji pot od doma do šole in nazaj in nato še notranjost šole, če je uporabnik slaboviden lahko z orientacijo pričnemo zadnji teden avgusta, pred pričetkom šole).

Izdelava individualiziranega programa (IP)

Izdelava IP glede na tranzitno mapo in celostno oceno uporabnika. Pomembno je, da v kolikor je uporabnik dovolj zrel, pri tem aktivno sodeluje.

Priprava vrstnikov

Za vrstnike pripravimo izkustveno delavnico z več učnimi postajami. Vsebine prilagodimo starosti, predznanju, potrebam in interesom udeležencev. Pri izvedbi delavnice naj aktivno sodeluje tudi uporabnik, lahko kot naš pomočnik ali vodja posameznih učnih etap (npr. predstavi uporabo elektronske lupe, ki jo uporablja pri šolskem delu). Več o pripravi izkustvene delavnice si lahko preberete v članku Pomen izkustvene delavnice pri inkluziji učencev s slepoto ali slabovidnostjo[1] ter v magistrske delu z naslovom Delavnica o slepoti in slabovidnosti za videče osnovnošolce[2].

Na podlagi splošnih smernic, ki jih poda Mohorko v svoji magistrski nalogi (2016) in tabele oblikovane znotraj Projekta mobilnosti Erasmus+ (2015–2017) smo oblikovali naslednje naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v različne programe (Tabela 4–9).

[1] Habjan, I. (2019). Pomen izkustvene delavnice pri inkluziji učencev s slepoto ali slabovidnostjo. V: Čelešnik Kozamernik, N. (ur.) Celostna obravnava, vseživljenjsko učenje in socialna vključenosti oseb z okvaro vida: zbornik ob 100. obletnici šole za slepe in slabovidne. Ljubljana: Center IRIS.
[2] Habjan, I. (2015). Delavnica o slepoti in slabovidnosti za videče osnovnošolce. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

1. Prehod v predšolski program

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 8: Opomnik/vprašanja za prehod v vrtec
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 4: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v predšolske programe.

Prehod v predšolski program			
KAJ		**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.		Ob vključitvi uporabnika v zgodnjo obravnavo.	
		Vsaj 3 mesece pred vključitvijo v predšolski program (junija, če se vključuje septembra).	
Podpora družini:	- Svetovanje o izbiri predšolskega programa glede na celostno oceno uporabnika.	Vsaj 6 mesecev pred vključitvijo v predšolski program.	
	- Podpora in informacije pri postopku vpisa v predšolski program. - Obravnava uporabnika na domu.	Od začetka vključitve v zgodnjo obravnavo.	
Sestanek strokovne skupine v razvojni ambulanti: - Določanje ur individualne pomoči družini. - Določanje prilagoditev in pripomočkov.		Vsaj 6 mesecev pred vključitvijo v predšolski program.	
Sestanek s svetovalnimi delavci v izbranem predšolskem programu: - Preda svoj kontakt (Ime in priimek, elektronski naslov). - Preda tranzitno mapo uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke.		Vsaj 3 mesece pred vključitvijo uporabnika v predšolski program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Pregleda okolje s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora. - Se dogovori za izobraževanje za kader. - Se dogovori kdaj bo z uporabnikom in starši prišel na ogled šole in se spoznal z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice. - Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po vrtcu.			
Prilagajanje predšolskega okolja: - Glede na Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in jih posredujemo izbrani ustanovi.		Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika v predšolski program.	
Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela aktivu pred vključitvijo:	- Pripravimo izobraževanje glede na zgoraj podane smernice.	Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika.	
	- Izvedemo izobraževanje za kader.	Vsaj 14 dni pred vključitvijo uporabnika (da lahko pripravijo gradiva, pripomočke).	
Spoznavanje novega okolja pred pričetkom šole: - Z uporabnikom in starši obiščemo izbrano institucijo.		Vsaj 14 dni pred vključitvijo. Če so prisotne dodatne težave in želimo obiskati več ustanov, pričnemo z obiski vsaj 6 mesecev prej.	
Izdelava IP.		30 dni od pričetka izvajanja dodatne strokovne pomoči.	
Priprava vrstnikov: - Izvedba delavnice za vrstnike.		V prvih 30 dneh od vključitve uporabnika.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

2. Prehod v šolske programe, razredna stopnja

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 9: Opomnik/vprašanja ob prehodu v osnovno šolo
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 5: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v šolske programe, razredna stopnja.

Prehod v šolske programe, razredna stopnja			
KAJ		**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.		V začetku šolskega leta pred vključitvijo v šolski program.	
Podpora družini:	- Svetovanje o izbiri šolskega programa glede na celostno oceno uporabnika. - Podpora in informacije pri postopku vpisa v šolski program ter pridobivanju odločbe.	V začetku šolskega leta pred vključitvijo v šolski program. Ter skozi celotno zadnje leto pred vključitvijo v šolski program.	
	- Obravnava uporabnika v šoli (izvajanje DSP).	Od začetka vključitve v šolski program.	
Sestanek s svetovalnimi delavci v izbranem šolskem programu: - Predaja svojega kontakt (Ime in priimek, elektronski naslov). - Predaja tranzitne mape uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke. - Pregled okolje s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora. - Dogovor za izobraževanje za kader.		Vsaj 3 mesece pred vključitvijo uporabnika v šolski program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Dogovor kdaj bo z uporabnikom in starši prišel na ogled šole in se spoznal z učiteljico in drugim učiteljem v prvem razredu. - Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po ustanovi.			
Prilagajanje šolskega okolja: - Glede na Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in jih posredujemo izbrani instituciji.		Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika v šolski program.	
Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela aktivu pred vključitvijo:	- Pripravimo izobraževanje glede na zgoraj podane smernice.	Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika.	
	- Izvedemo izobraževanje za kader.	Junija ali avgusta pred vključitvijo uporabnika, odvisno od izbrane institucije in dogovora, vendar nujno pred pričetkom šolskega leta.	
Spoznavanje novega okolja pred pričetkom šole: - Z uporabnikom in starši obiščemo izbrano institucijo.		Junija ali avgusta pred vključitvijo uporabnika, odvisno od izbrane šole.	
Izdelava IP.		30 dni od pričetka izvajanja dodatne strokovne pomoči.	
Priprava vrstnikov: - Izvedba delavnice za vrstnike.		V prvih 30 dneh od vključitve uporabnika.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

3. Prehod v šolske programe (EIS, NIS, PPVIZ), predmetna stopnja

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
- Priloga 3: Primer dobre prakse – izbira srednje šole
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 9: Opomnik/vprašanja ob prehodu v osnovno šolo
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 6: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v šolske programe (EIS, NIS, PPVIZ), predmetna stopnja.

Prehod v šolske programe (EIS, NIS, PPVIZ), predmetna stopnja			
KAJ		**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.		V začetku šolskega leta pred prehodom na predmetno stopnjo ali pred vključitvijo v drugi vzgojno izobraževalni program.	
Podpora družini:	- Pogovor z uporabnikom o željah glede sošolcev in sošolk ter prilagoditev in pripomočkov na predmetni stopnji. - Pogovor o izobraževanju kadra ter kaj želi, da se na izobraževanju poudari.	Skozi celotno zadnje leto na razredni stopnji in v začetku šolskega leta na predmetni stopnji ali pred vključitvijo v drugi vzgojno izobraževalni program in v začetku šolskega leta v drugem vzgojno izobraževalnem programu.	
	- Obravnava uporabnika v šoli (DSP).	Od začetka vključitve v šolski program.	
Sestanek s svetovalnimi delavci v izbranem šolskem programu: - Predaja svojega kontakt (Ime in priimek, elektronski naslov). - Predaja tranzitne mape uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke. - Pregled okolja s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi		Vsaj 3 mesece pred prehodom na predmetno stopnjo ali pred vključitvijo v drugi vzgojno izobraževalni program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora. - Dogovor za izobraževanje za kader. - Dogovor kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled šole (predmetnih učilnic) in se spoznal z razredničarko/jem. - Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli.			
Prilagajanje šolskega okolja: - Glede na Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in jih posredujemo izbrani instituciji.		Vsaj 2 meseca pred prehodom na predmetno stopnjo ali pred vključitvijo v drugi vzgojno izobraževalni program.	
Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela aktivu pred vključitvijo uporabnika:	- Pripravimo izobraževanje glede na zgoraj podane smernice za predmetne učitelje ali učiteljski zbor na ustanovi, kamor se je uporabnik vpisal.	Vsaj 2 meseca pred prehodom na predmetno stopnjo ali pred vključitvijo v drugi vzgojno izobraževalni program	
	- Izvedemo izobraževanje za kader (predmetni učitelji) ali učiteljski zbor na ustanovi, kamor se je uporabnik vpisal.	Junija ali avgusta pred prehodom na predmetno stopnjo, odvisno od izbrane institucije in dogovora, vendar nujno pred pričetkom šolskega leta. Takoj po vključitvi v drugi vzgojno izobraževalni program.	
Spoznavanje novega okolja pred pričetkom šole: - Z uporabnikom obiščemo izbrano institucijo v namen urjenja orientacije in mobilnosti zaradi menjave učilnic.		Junija ali avgusta pred prehodom na predmetno stopnjo, odvisno od izbrane ustanove ali takoj po menjavi vzgojno izobraževalnega programa.	
Izdelava IP.		30 dni od pričetka izvajanja dodatne strokovne pomoči ali v 30 dneh od izdane odločbe o usmeritvi.	
Priprava vrstnikov: - Izvedba delavnice za vrstnike.		V prvih 30 dneh od prehoda na predmetno stopnjo ali v prvih 30 dneh po vključitvi v drugi vzgojno izobraževalni program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

4. Prehod v srednješolske programe

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
- Priloga 3: Primer dobre prakse – izbira srednje šole
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 10: Opomnik/vprašanja ob prehodu v srednjo šolo
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 7: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v srednješolske programe.

Prehod v srednješolske programe			
KAJ		**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.		V začetku šolskega leta pred vključitvijo v srednješolski program.	
Podpora družini:	- Svetovanje o izbiri srednješolskega programa glede na celostno oceno uporabnika.	V začetku šolskega leta pred vključitvijo v srednješolski program, ter skozi celotno zadnje leto pred vključitvijo v srednješolski program.	
	- Spodbuditi starše in uporabnika, da razmišljajo o izbiri srednje šole, ponuditi delovno izkušnjo za en dan, povezati z URI Soča, ki izvaja poklicno rehabilitacijo in nudi program socialne vključenosti in programe poklicnega usmerjanja mladostnikov.	Na prvem sestanku strokovne skupine v 9. razredu.	
	- Posredujemo navodila staršem za vpis in spremembo odločbe ob spremembi ravni izobraževanja, nudenje podpore in celostna ocena	na IP sestanku ob polletju (zadnje leto pred prehodom, načeloma v 9. razredu).	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

	kot priloga komisiji za usmerjanje.		
Podpora uporabniku:	- Na urah DSP uporabniku predstaviti kako in kje pridobi informacije o srednjih šolah, predmetniku, urniku, opisu predmetov, sestaviti vprašanja, ki jih uporabnik zastavi na informativnih dnevih, pogovor o prilagoditvah in urah DSP, ki jih želi ohraniti.	Skozi DSP ure v zadnjem letu pred prehodom na srednjo šolo (v 9. razredu).	
	- Obravnava uporabnika v ustanovi (izvajanje DSP).	Od začetka vključitve v srednješolski program.	
Sestanek s svetovalnimi delavci v izbranem srednješolskem programu: - Predaja svojega kontakt (Ime in priimek, elektronski naslov). - Predaja osebne tranzitne mape uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke. - Pregled okolja s pomočjo Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora. - Dogovor za izobraževanje za kader. - Dogovor kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled šole in se spoznal z razrednikom. - Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli.		Takoj ko uporabnik izbere srednjo šolo in smo lahko prepričani, da bo sprejet.	
Prilagajanje srednješolskega okolja: - Glede na Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in jih posredujemo izbrani instituciji.		Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika v srednješolski program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela aktivu pred vključitvijo:	- Pripravimo izobraževanje glede na zgoraj podane smernice.	Vsaj 2 meseca pred vključitvijo uporabnika.	
	- Izvedemo izobraževanje za kader.	Junija ali avgusta pred vključitvijo uporabnika, odvisno od izbrane institucije in dogovora, vendar nujno pred pričetkom šolskega leta.	
Spoznavanje novega okolja pred pričetkom šole: - Z uporabnikom obiščemo izbrano ustanovo. - Urimo orientacijo in mobilnost, najprej od doma do šole in nazaj, nato znotraj šole, glede na prilagojen zemljevid šole.		Junija ali avgusta pred vključitvijo uporabnika, če je le ta slaboviden in ne potrebuje veliko urjenja orientacije in mobilnosti. V nasprotnem primeru takoj ko uporabnik izbere srednjo šolo in smo prepričani, da bo sprejet.	
Izdelava IP.		30 dni od pričetka izvajanja dodatne strokovne pomoči.	
Priprava vrstnikov: - Izvedba delavnice za vrstnike.		V prvih 30 dneh od vključitve uporabnika.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

5. Prehod v študijski program

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 8: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika v študijske programe.

Prehod v študijski program		
KAJ	**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.	V začetku šolskega leta pred vključitvijo v študijski program.	
Podpora družini in uporabniku: - Svetovanje o primernih študijskih programih, napotitev na URI SOČA na zaposlitveno rehabilitacijo. - ponudimo pomoč pri učenju orientacije in mobilnosti z in na ustanovo ter znotraj ustanove. - zapišemo vprašanja, ki jih uporabnik lahko zastavi na informativnih dnevih.	V zadnjem letu šolanja pred vključitvijo v študijski program.	
Prilagajanje okolja – na željo in pobudo uporabnika: - Glede na Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in na podlagi njih izdelamo načrt za učenje orientacije in mobilnosti.	V zadnjem letu šolanja pred vključitvijo v študijski program.	
Izdelava in predaja osebne tranzicijske mape uporabniku: - Z njim gremo skozi osebno tranzitno mapo, nato sam preda ali predstavi komur želi.	Vsaj 14 dni pred vključitvijo v študijski program.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Spoznavanje novega okolja pred pričetkom študijskega leta: - Z uporabnikom obiščemo ustanovo. - Urimo orientacijo in mobilnost, najprej od doma do ustanove in nazaj, nato znotraj ustanove, glede na prilagojen zemljevid ustanove.	Junija ali avgusta pred vključitvijo uporabnika, če je le ta slaboviden in ne potrebuje veliko urjenja orientacije in mobilnosti. V nasprotnem primeru takoj ko uporabnik izbere študijski program in smo prepričani, da bo sprejet.	
Predstavitev tutorskega sistema pomoči.	V zadnjem letu srednješolskega programa v sklopu ur DSP.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

6. Prehod na trg dela

Pomagamo si lahko še s:

- Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
- Priloga 4: Prilagoditve delovnega mesta
- Priloga 5: Osebni profil – primer
- Priloga 6: Osebni profil – obrazec
- Priloga 7: Tranzitna mapa
- Priloga 11: Opomnik/vprašanja za prehod na delovno mesto
- Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
- Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Tabela 9: Naloge mobilnega učitelja ob prehodu uporabnika na trg dela.

Prehod na trg dela		
KAJ	**KDAJ**	**Opravljeno**
Celostna ocena uporabnika.	Po zaključku šolanja.	
Podpora družini in uporabniku: - Svetovanje o primernih delovnih mestih glede na uporabnikov poklic/izobrazbo, napotitev na URI SOČA na zaposlitveno rehabilitacijo.	V zadnjem letu šolanja.	
Podpora uporabniku: - Na DSP urah vadimo pisanje življenjepisa in prošnje. - Naučimo kje išče prosta delovna mesta in kako prilagoditi prošnjo in življenjepis zahtevam določenega delovnega mesta. - Izvajamo igre vlog (razgovor za službo). - Zapišemo vprašanja, ki jih uporabnik lahko zastavi na razgovoru svojemu delodajalcu. - Napotimo na URI SOČA na zaposlitveno rehabilitacijo. - Ponudimo pomoč pri učenju orientacije in mobilnosti z in na delovno mesto ter znotraj delovnega okolja.	Skozi DSP ure v zadnjem letniku srednje šole ne glede na to ali prehaja v študijski program ali trg dela. Pomembno je, da uporabnik sam izrazi željo po pomoči mobilnega učitelja pri prilagajanju delovnega mesta in izobraževanju kadra ter to možnost ponudi na razgovoru.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Ponudimo izobraževanje za kader in oceno okolja.		
Če uporabnik izrazi željo ter ponudi delodajalcu izvedemo sestanek z delodajalcem in uporabnikom: - Predaja svojega kontakt (Ime in priimek, elektronski naslov). - Določitev mentorja na delovnem mestu znotraj podjetja. - Predaja osebne tranzitne mape uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke. - Pregled okolja s pomočjo Seznama prilagoditev delovnega mesta (v prilogi) in Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora. - Dogovor za izobraževanje za kader. - Dogovor kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled delovnega mesta. - Se dogovori za zemljevid delovnega mesta in določi ključne točke, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost na in z delovnega mesta ter znotraj delovnega mesta.	Takoj ko je uporabnik sprejet na določeno delovno mesto. Če je delodajalec predhodno zainteresiran za zaposlitev uporabnika s slepoto ali slabovidnostjo.	
Prilagajanje delovnega okolja: - Glede na Seznam prilagoditev delovnega mesta (v prilogi) in Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (v prilogi) in potrebe uporabnika izdelamo prilagoditve okolja in jih uporabnik posreduje delodajalcu.	Vsaj 14 dni pred nastopom uporabnika na delovno mesto.	
Predstavitev uporabnika, prilagoditev in metod dela aktivu - Pripravimo in izvedemo izobraževanje glede na zgoraj podane smernice – osredotočimo se na socialne pravice in ugodnosti za delodajalca,	Vsaj 14 dni pred nastopom uporabnika na delovno mesto .	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

uporabnik se s pomočjo osebne tranzitne mape predstavi sam.		
Spoznavanje novega okolja pred nastopom na delovno mesto: - Z uporabnikom obiščemo delovno mesto. - Urimo orientacijo in mobilnost, najprej od doma do delovnega mesta in nazaj, nato znotraj delovnega mesta, glede na prilagojen načrt delovnega mesta in ključne točke.	Ko je sprejet na delovno mesto (po dogovoru z uporabnikom).	
Izdelava načrta pomoči mentorju in uporabniku tekom poskusne dobe ter nudenje kontinuirane podpore.	14 dni pred nastopom uporabnika na delovno mesto in tekom poskusne dobe.	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

6. OPOMNIK ZA PREHOD V VRTEC

Mobilni učitelj se mora s svetovalno službo na prvem sestanku dogovoriti naslednje:

- Predati svoj kontakt, kratko opisati svoje delo.

- Predstaviti na kakšne načine Center IRIS nudi podporo izbrani instituciji (možnosti izposoje specialnih pripomočkov, ki jih uporabnik potrebuje (lupe, dvižne mizice, brajev stroj …), učnega gradiva (možnost sprotnega prilagajanja gradiv, izposoj brajevih knjig), učnih pripomočkov (taktilnih in povečanih zemljevidov, maket ...).

- Predstaviti uporabnika – glede na osebno tranzicijsko mapo (vzgojiteljici ali svetovalni službi predstavi prilagoditve sedežnega reda za uporabnika, pripomočke, ki jih uporablja (dogovori za prostor, kjer jih bo uporabnik hranil), opozori na stalnost predmetov ter sprotno zapiranje vrat in omaric).

- Dogovoriti za termin obiska z uporabnikom (odvisno od uporabnika, vendar najkasneje en mesec pred vpisom).

- Dogovoriti za izvedbo ocene okolja (Obrazec za oceno in prilagoditev šolskega okolja, Mohorko, 2016) in dovoljenje za snemanje slikanje, če je potrebno.

- Pregled okolja opravi skupaj s svetovalno službo ali bodočo vzgojiteljico, da pokaže vse prostore, ki jih bo uporabnik uporabljal (ob pregledu igralnice, skupaj z razrednikom/razredničarko pregleda kje bo uporabnik sedel, kje bo imel shranjene pripomočke, svetujemo glede postavitve garderobne omarice (na začetku ali na koncu, ne v sredini) in opozori na stalnost predmetov in proste prehode).

- Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli (igralnic, ki jih bo uporabnik uporabljal).

- Dogovori za termin izvedbe izobraževanja za kader.

- Glej: Priloga 8: Opomnik/vprašanja za prehod v vrtec

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

7. OPOMNIK ZA PREHOD V OSNOVNO ŠOLO

Mobilni učitelj se mora s svetovalno službo na prvem sestanku dogovoriti naslednje:

- Predati svoj kontakt, kratko opisati svoje delo.

- Predstaviti na kakšne načine Center IRIS nudi podporo izbrani instituciji (možnosti izposoje specialnih pripomočkov, ki jih uporabnik potrebuje (lupe, dvižne mizice, brajev stroj, brajeva vrstica, računalnik s programsko opremo), učnega gradiva (prilagojeni učbeniki ter možnost sprotnega prilagajanja gradiv, prilagojena tekmovanja), učnih pripomočkov (taktilnih in povečanih zemljevidov, maket ...).

- Predstaviti uporabnika – glede na tranzicijsko mapo (razredničarki ali svetovalni službi predstavi prilagoditve sedežnega reda za uporabnika, pripomočke, ki jih uporablja (dogovori za prostor, kjer jih bo uporabnik hranil), opozori na stalnost predmetov ter sprotno zapiranje vrat in omaric).

- Dogovoriti za termin obiska z uporabnikom (odvisno od uporabnika, vendar najkasneje konec avgusta pred začetkom novega šolskega leta).

- Dogovoriti za izvedbo ocene okolja (Obrazec za oceno in prilagoditev šolskega okolja, Mohorko, 2016) in dovoljenje za snemanje slikanje, če je potrebno.

- Pregled okolja opravi skupaj s svetovalno službo ali bodočo razredničarko, da pokaže vse prostore, ki jih bo uporabnik uporabljal (ob pregledu učilnice, skupaj z razrednikom/razredničarko pregleda kje bo uporabnik sedel, kje bo imel shranjene pripomočke, svetujemo glede postavitve garderobne omarice (na začetku ali na koncu, ne v sredini) in opozori na stalnost predmetov in proste prehode).

- Se dogovori za zemljevid šole, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli (učilnic, ki jih bo uporabnik uporabljal na predmetni stopnji).

- Dogovori za termin izvedbe izobraževanja za kader.

- Glej: Priloga 9: Opomnik/vprašanja ob prehodu v osnovno šolo

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

8. OPOMNIK ZA PREHOD V SREDNJO ŠOLO

Mobilni učitelj se mora s svetovalno službo na prvem sestanku dogovoriti naslednje:

- Predati svoj kontakt, kratko opisati svoje delo.

- Predstaviti na kakšne načine Center IRIS nudi podporo izbrani instituciji (možnosti izposoje specialnih pripomočkov, ki jih uporabnik potrebuje (lupe, dvižne mizice, brajev stroj, brajeva vrstica, računalnik s programsko opremo), učnega gradiva (prilagojeni učbeniki ter možnost sprotnega prilagajanja gradiv, prilagojena tekmovanja), učnih pripomočkov (taktilnih in povečanih zemljevidov, maket ...).

- Predstaviti uporabnika – glede na tranzicijsko mapo (razredničarki ali svetovalni službi predstavi prilagoditve sedežnega reda za uporabnika, pripomočke, ki jih uporablja (dogovori za prostor, kjer jih bo uporabnik hranil), opozori na stalnost predmetov ter sprotno zapiranje vrat in omaric), svetuje dodelitev omarice (na začetku ali na koncu sklopa omaric, na ključ), ter prilagoditve, ki mu pripadajo (podaljšan čas pisanja, napovedano spraševanje, želje za bodoče sošolce).

- Dogovoriti za izvedbo ocene okolja (Obrazec za oceno in prilagoditev šolskega okolja, Mohorko, 2016) in dovoljenje za snemanje slikanje, če je potrebno.

- Pregled okolja opravi skupaj s svetovalno službo ali bodočo razredničarko, da pokaže vse prostore, ki jih bo uporabnik uporabljal (ob pregledu učilnice, skupaj z razrednikom/razredničarko pregleda kje bo uporabnik sedel, kje bo imel shranjene pripomočke, svetujemo glede postavitve garderobne omarice (na začetku ali na koncu, ne v sredini) in opozori na stalnost predmetov in proste prehode).

- Se dogovori za zemljevid šole (z označenimi prostori, ki jih bo uporabljal), da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost po šoli.

- Skupaj pregledamo seznam obveznih domačih branj in pregledamo kaj je prilagojeno ter če je potrebno kakšno knjigo spremeniti. Uporabniku svetujemo, da si knjige izposodi v Knjižnici Minke Skaberne.

- Dogovoriti za termin izvedbe izobraževanja za kader na katerem ponudimo tudi možnost individualnega svetovanja učiteljev na Centru IRIS.

- Z uporabnikom se dogovori za delavnico oziroma predstavitev sebe svojim sošolcem.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Z uporabnikom predhodno sestavita seznam vprašanj, ki uporabnika kot bodočega dijaka zanimajo, da lahko sam vpraša že informativnih dneh.

- Glej: Priloga 10: Opomnik/vprašanja za prehod v srednjo šolo

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

9. OPOMNIK ZA PREHOD NA ŠTUDIJSKI PROGRAM

Mobilni učitelj se sestane z izvajalci študijskega programa in uporabnikom na pobudo uporabnika, kjer predstavi:

- Predstavitev uporabnika s pomočjo Osebne tranzicijske mape – uporabnik sam.
- Pregled okolja s pomočjo obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora, skupaj z izvajalcem študijskega programa in uporabnikom glede na zmožnosti ustanove.
- Predstavitev pripomočkov, ki jih uporabnik uporablja – uporabnik sam.
- Prilagajanje gradiv – uporabnik sam.
- Dogovor kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled ustanove.
- Se dogovori za zemljevid ustanove in z izvajalci študijskega programa in uporabnikom določi ključne točke, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost na in z ustanove ter znotraj nje.
- Z uporabnikom sestavita vprašanja, ki jih lahko zastavi izvajalcem študijskega programa.

Naš cilj je, da v tej fazi uporabnik čim več izvede sam (tudi predstavitev sebe in prilagoditev, ki jih potrebuje – samozagovorništvo) v primeru, da potrebuje pomoč, nudimo pomoč in podporo v prvi vrsti uporabniku, da ga opolnomočimo, da sebe in svoje potrebe ter prilagoditve, ki jih potrebuje predstavi sam.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

10. OPOMNIK ZA PREHOD NA DELOVNO MESTO

Mobilni učitelj se sestane s kadrovsko službo oziroma delodajalcem in uporabnikom na pobudo uporabnika, kjer predstavi:

- Določitev mentorja na delovnem mestu znotraj podjetja v dogovoru z uporabnikom in delodajalce.

- Predaja osebne tranzitne mape uporabnika, ki vsebuje celostno oceno, prilagoditve in pripomočke – spodbujamo, da to stori uporabnik sam.

- Predstavitev pravic oziroma olajšav, ki jih podjetje pridobi z zaposlitvijo uporabnika s slepoto in slabovidnostjo, ter možnosti nakupa specialne opreme preko opravljene zaposlitvene rehabilitacije uporabnika.

- Pregled okolja s pomočjo obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev okolja (v prilogi) in pridobi dovoljenje za slikanje oziroma snemanje prostora, skupaj z delodajalcem in uporabnikom glede na zmožnosti delodajalca in pregled dokumenta Prilagoditev delovnega mesta (v prilogi).

- Dogovor za izobraževanje za kader – opolnomočimo uporabnika, da to izvede sam.

- Dogovor kdaj bo z uporabnikom prišel na ogled delovnega mesta.

- Se dogovori za zemljevid delovnega mesta in z delodajalcem določi ključne točke, da lahko z uporabnikom uri orientacijo in mobilnost na in z delovnega mesta ter znotraj delovnega mesta.

- Z uporabnikom sestavita vprašanja, ki jih sam zastavi delodajalcu (Ali lahko vključi svojega mobilnega učitelja za pomoč pri prehodu, kdaj je prihod na delovno mesto, kako se beležijo ure in prosi za pomoč, predstavi psa vodnika (če ga ima), predstavi svoje spretnosti (lahko tudi izdelava videa) ...

- Glej: Priloga 11: Opomnik/vprašanja za prehod na delovno mesto

Pomembno, da se uporabnik čim več stvari dogovori sam, saj s tem izkaže samostojnost, ki jo za prehod na trg dela potrebuje, mobilni učitelj je le opora, ki uporabniku svetuje kaj vprašati, na kakšen način, ter nauči pot z in na delo ter po delovnem mestu, delodajalcu oziroma mentorju na delovnem mestu pa svetuje kako organizirati delo, da bo uporabnik lahko učinkovito delal.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Delodajalcu se predstavi dokument Prilagoditev delovnega mesta (Priloga 4), z mobilnim učiteljem gresta skozi dokument in ugotovita prilagoditve glede na potrebe uporabnika in zmožnosti podjetja.

V raziskavi na Slovenskih dijakih s slepoto in slabovidnostjo, v kateri so določili katera znanja in veščine mladostniki s slepoto in slabovidnostjo potrebujejo za neodvisno življenje in prehod na delovno mesto, so rezultati pokazali pomembne vrzeli v razumevanju dela. Karierno izobraževanje se glede na rezultate mora pričeti že zgodaj v uporabnikovem življenju z zagotavljanjem praktičnih izkušenj z delom in nalogami in odgovornostmi, ki jih delo prinese. Predvsem se moramo osredotočiti na socialne veščine, vsakodnevne veščine in orientacijo in mobilnost, saj so rezultati pokazali vrzeli na teh področjih, medtem ko so na področju akademskih veščin, učnih medijev in pomožne in podporne tehnologije dobro opremljeni (Žolgar, Škrlec, Češarek, 2015).

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

11. NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE OBRAZCA ZA OCENO IN NAČRTOVANJE PRILAGODITEV ŠOLSKEGA OKOLJA

Pri izpolnjevanju *Obrazca za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja (Priloga 2)* upoštevajte:

- Ko izpolnjujete Obrazec za oceno okolja, je potrebno upoštevati vizualno funkcioniranje in potrebe uporabnika ter želje ustanove (če želijo prilagoditve za osebe s slepoto, slabovidnostjo ali oboje).

- Pozanimajte se, katere dele ustanove bo uporabnik uporabljal in se osredotočite najprej na te dele (pomen prednostnih in neprednostnih prilagoditev).

- Prednostne prilagoditve so tiste, ki bi jih ustanova morala nujno pripraviti pred vključitvijo uporabnika.

- Neprednostne prilagoditve navedemo, vendar le-te niso tako nujne kot prednostne in se lahko prilagajajo v nadaljevanju po opravljenih prednostnih prilagoditvah.

- Ob ogledu ustanove sproti izpolnjujte obrazec ali ga izpolnjujte ob ogledu posnetkov šole.

- Na podlagi izpolnjenega obrazca se za vodstvo ustanove pripravi poročilo, kjer se zberejo navodila in razlogi za izvedbo prilagoditev.

- Po soglasju vodstva glede izvedbe predlaganih prilagoditev se po potrebi povežemo z izvajalci prilagoditev, da podamo nasvete glede izvedbe, materialov, izkušnje glede prilagoditev drugih ustanov, kontakte proizvajalcev itd.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

12. VIRI

Čelešnik Kozamernik, N. (2019). Naloge mobilnega učitelja po mesecih. V: Celostna obravnava, vseživljenjsko učenje in socialna vključenost oseb z okvaro vida – srečanje strokovnjakov, Čelešnik Kozamernik, N. (ur.), str. 280–288. Ljubljana: Center IRIS.

Čelešnik Kozamernik, N. (2019). Prehod iz osnovne v srednjo šolo. V: Celostna obravnava, vseživljenjsko učenje in socialna vključenost oseb z okvaro vida – srečanje strokovnjakov, Čelešnik Kozamernik, N. (ur.), str. 295–302. Ljubljana: Center IRIS.

Mohorko, A. (2016). Vloga tiflopedagoga pri prehodu učenca s slabovidnostjo iz vrtca v osnovno šolo (magistrsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Olmstead, J. E. (2005). Itinerant Teaching. Tricks of the Trade for Teachers of Students with Visual Impairments, second edition. New York: AFB Press.

Projekt mobilnosti v okviru evropske sheme Erasmus+, ključni ukrep 1 EDUCARE (2015–2017). Royal Dutch Visio, Nizozemska; Jordanstown School, Irska; Budapest School for the Blind, Madžarska; SWW (Southern Bavarian accommodation and sheltered workshops for blind and visually impaired people), Nemčija; Center IRIS (Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana).

Škrlec, E. (2013). Naloge in organizacija dela mobilnega tiflopedagoga ali tiflopedagoginje (diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Žolgar, I., Škrlec, E., Češarek, S. (2015). Transition issues of youth with visual impairments. *Actual Defectological Practice, 59–70*. Novi Sad: Society of defectologists of Vojvodina.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

13. PRILOGE

Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa – obrazec
Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev šolskega okolja
Priloga 3: Primer dobre prakse – izbira srednje šole
Priloga 4: Prilagoditve delovnega mesta
Priloga 5: Osebni profil – primer
Priloga 6: Osebni profil – obrazec
Priloga 7: Tranzitna mapa
Priloga 8: Opomnik/vprašanja za prehod v vrtec
Priloga 9: Opomnik/vprašanja ob prehodu v osnovno šolo
Priloga 10: Opomnik/vprašanja za prehod v srednjo šolo
Priloga 11: Opomnik/vprašanja za prehod na delovno mesto
Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*
Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 1: Osebna tranzicijska mapa

UPORABNIK	
IME:	
PRIIMEK:	
Naslov:	
Datum rojstva:	
Kontakt:	
MOBILNI UČITELJ	
IME:	
PRIIMEK:	
Kontakt:	
KONTAKT NA USTANOVI	
IME:	
PRIIMEK:	
Kontakt:	
KONTAKT STARŠEV OZIROMA SKRBNIKOV	
IME:	
PRIIMEK:	
Kontakt:	
NAMEN MAPE:	
ŠTEVILO UR:	
Učne pomoči (UP)	
DSP	
DIAGNOZA:	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

MOČNA PODROČJA:	**ŠIBKA PODROČJA:**
METODA DELA:	**MEDIJ OPISMENJEVANJA OZ. UČNI MEDIJ:**
UPORABNIKOVO FUNKCIONIRANJE NA PODROČJU:	
Orientacije in mobilnosti:	
Vsakodnevnih veščin:	
Dela na blizu:	
Komunikacije:	
SINTEZA PREDLOGOV ZA NADALNJE DELO:	
PRIPOMOČKI in PRILAGODITEV PROSTORA IN OPREME:	
SPREMLJEVALEC:	Da Ne
	Začasni Stalni
ZMANJŠAN NORMATIV:	Da Ne
PRIPOROČENO ŠTEVILO UR DSP:	
KRAJ IN DATUM:	
POROČILO PRIPRAVIL:	

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 2: Obrazec za oceno in načrtovanje prilagoditev okolja

(Mohorko, 2016)

Ime in priimek ocenjevalca: VIZ ustanova: Ime in priimek uporabnika:

Datum ocene: Kraj ocene:

NOTRANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
STOPNIŠČA	Kontrastni taktilni robovi stopnic					
	Kontrast na steni glede na ročaj stopnic					
	Taktilne oznake na ročajih pri vsakem nadstropju					
	Osvetlitev					
	Drugo:					
HODNIKI	Kontrastne, slikovno nazorne/taktilne oznake na ali ob vratih prostorov, ki jih učenec obiskuje					
	Kontrastno ozadje na vratih pod kljuko					
	Talne kontrastne/taktilne oznake poti					
	Osvetlitev					
	Drugo:					

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

NOTRANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
GARDEROBA	Napisana imena vseh učencev na določenih mestih v garderobi					
	Določeno mesto za učenca s slepoto ali slabovidnostjo na prvem mestu ob strani					
	Osvetlitev					
	Drugo:					
TOALETE	Kontrastne oznake na kljukah in robovih vrat, robovih umivalnikov, mestih s toaletnim papirjem, na izplakovalniku stranišča, koših za smeti					
	Taktilne oznake na ali ob vratih, na izplakovalniku stranišča					
	Osvetlitev					
	Drugo:					

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

NOTRANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
UČILNICA	Postavitev klopi					
	Kontrast, velikost, krepki tisk/taktilna (taktilna slika, brajica) ter višinsko dostopna učna sredstva, ki so na stenah					
	Določena mesta za osebne stvari učencev v razredu (torba, pripomočki, učbeniki) ter ustrezna oznaka teh mest oz. določeno mesto za učenca s slepoto ali slabovidnostjo na prvem mestu ob strani brez oznake					
	Bralna mizica					
	Prenosljiva namizna luč					
	Mesto za specialne pripomočke					
	Osvetlitev					
	Drugo:					
JEDILNICA	Kontrastne/taktilne oznake na tleh – kažipoti do pulta in miz					
	Kontrastni pogrinjki					
	Osvetlitev					
	Drugo:					

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

NOTRANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
TELOVADNICA	Urejenost športnih rekvizitov na stalnih mestih in ustrezne oznake (tisk, slika, brajica)					
	Kontrastne/taktilne linije na polju igrišča					
	Osvetlitev					
	Garderoba – oznake stalnih mest vseh učencev ali določeno mesto za učenca s slepoto ali slabovidnostjo na prvem mestu ob strani, osvetlitev					
	Prilagoditve toalete					
	Drugo:					
KNJIŽNICA	Kontrast, velikost in krepki tisk/taktilna (taktilna slika, brajica) ter višinsko dostopna učna sredstva, ki so na stenah					
	Kontrast, velikost, krepki tisk/taktilna (taktilna slika, brajica) oznaka na policah s knjigami					
	Osvetlitev					
	Drugo:					

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

NOTRANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
DRUGO:						
ZUNANJE ŠOLSKO OKOLJE	**PRILAGODITVE**	**POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).**	**PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA**	**PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)**	**PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)**	**VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)**
POT DO ŠOLE	Kontrastne/taktilne oznake poti					
	Kontrastne/taktilne oznake nevarnih predelov na poti (možnosti spotikanja, padcev, udarcev)					
	Drugo:					

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

ZUNANJE ŠOLSKO OKOLJE	PRILAGODITVE	POTREBNA PRILAGODITEV (Označi s kljukico.), NEPOTREBNA PRILAGODITEV (Označi s črtico.).	PRILAGODITEV JE ŽE PRISOTNA	PREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 1.) NEPREDNOSTNA PRILAGODITEV (Označi s št. 2.)	PREDLOGI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Kako?)	VZROKI ZA IZVEDBO PRILAGODITEV (Zakaj?)
STOPNIŠČA	Kontrastne/taktilne oznake na robovih stopnic					
	Kontrast na steni glede na ročaj stopnic					
	Taktilne oznake na ročajih pri vsakem nadstropju					
	Kontrastne oznake v sredini vhodnih steklenih vrat					
	Kontrast na/pod kljuko					
	Osvetlitev					
	Drugo:					
TELOVADNO IGRIŠČE	Kontrastne linije na polju igrišča					
	Drugo:					
DRUGO						

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 3: Primer dobre prakse

Pripravila: Iva Habjan

Modul Izbira srednje šole, oblikovan v okviru projekta *Spodbujanje socialne vključenosti otrok in mladih s posebnimi potrebami v lokalno okolje*.

Cilji srečanj:

- Učenec zna poiskati seznam srednjih šol v Sloveniji.
- Učenec presodi, s katerimi srednjimi šolami lahko doseže želeno izobrazbo oziroma pridobi želen poklic.
- Učenec presodi, ali izpolnjuje pogoje za vpis in opravljanje izobraževalnega programa na želeni srednji šoli.
- Učenec pozna pomembne datume za vpis v srednjo šolo.
- Učenec se udeleži informativnega dneva, dneva odprtih vrat in/ali sejma izobraževanj in poklicev.
- Učenec za vajo izpolni prijavnico za vpis v srednjo šolo.
- Učenec poišče informacije o subvencioniranem prevozu v srednjo šolo.
- Učenec poišče informacije o bivanju v dijaškem domu.

Dejavnosti:

1. Pregled posameznikovih interesov, želja, strahov, že pridobljenih informacij.
2. Pregled virov informacij o srednjih šolah in postopku vpisa na srednjo šolo.
3. Iskanje splošnih informacij o srednjih šolah v Sloveniji, seznanitev z izračunom točk za vpis, seznanitev s koristnimi spletnimi stranmi in dogodki.
4. Priprava rokovnika s pomembnimi datumi vezanimi na vpis v srednjo šolo.
5. Iskanje informacij o želenem srednješolskem programu.
6. Pregled delovnih mest, ki jih lahko opravljaš z želeno izobrazbo.
7. Opolnomočenje posameznika za predstavitev in iskanje zanje pomembnih informacij ob obisku srednje šole ali sejma izobraževanj in poklicev.
8. Načrtovanje poti in uporabe javnih prevozov do izbranih srednjih šol in/ali sejma izobraževanja in poklicev.
9. Obisk sejma izobraževanj in poklicev, dneva odprtih vrat in/ali informativnega dne.
10. Evalvacija obiskanih dogodkov (sejem, dan odprtih vrat, informativni dan).
11. Pregled prijavnice za vpis v srednjo šolo in vaja izpolnjevanja prijavnice.
12. Pregled virov informacij o subvencioniranem prevozu in bivanju v dijaškem domu.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Metode dela:

- razgovor,
- razprava,
- igra vlog,
- izvedba z lastno udeležbo,
- delo z računalnikom,
- ovrednotenje pridobljene izkušnje.

Oblike dela:

- frontalna,
- skupinska,
- individualna.

Oprema in pripomočki:

- računalniki z dostopom do spleta in z ustrezno programsko opremo za slepe ali slabovidne,
- vozovnica za javni prevoz.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 4: Prilagoditve delovnega mesta

Avtorici: Sara Češarek in Anja Hočevar

V spodnjem opisu so splošne prilagoditve delovnega mesta za osebe s slepoto in slabovidnostjo ter načini komunikacije.
Pomembno je poudariti, da so ravni in značilnosti različnih oblik slepote in slabovidnosti zelo

različne in je prilagoditve smiselno uporabiti glede na uporabnikovo okvaro vida ter vrsto delovnega mesta. Nikakor niso vse naštete prilagoditve uporabne za vse osebe s slepoto ali slabovidnostjo in za vsa delovna mesta.

Svetujemo, da se predhodno delodajalec posvetuje s Centrom IRIS, ki potem glede na potrebe posameznika in delovnega mesta svetuje primerne prilagoditve.

UPORABNIK S SLEPOTO

Globalni cilj: varnost, sprejetost in učinkovitost
Predlagamo kratko predavanje in predstavitev slepote in njenih značilnosti na Centru IRIS, pregled delovnega okolja, delovnega mesta in posebnih potreb uporabnika ter svetovanje prilagoditev (uporabnik s slepoto ali slabovidnostjo, kuhar, zapisnikar, tajnica ...).
Prilagoditve okolja in delovnega mesta:

- Učenje orientacije in mobilnosti (OM)
    - Makro OM (pot do delovnega mesta).
    - Mikro OM (OM znotraj delovnega mesta – ključne točke: informacijski pult, WC, šefova pisarna, pisarna kjer je oseba s slepoto zaposlena (miza), skupni prostori kjer se sodelavci družijo).
- Prilagoditve okolja zunaj delovnega mesta
    - Urejena pešpot (prosti pločniki – ni tabel, avtomobilov, smetnjakov na pločnikih in ovir v višini glave – nizke veje drevesa in grmovje, ki se razteza na pločnik, dosledno urejanje okolice).
    - Dobro označen vhod v poslopje (TTVS (talni taktilni vodilni sistem) do vhoda, tepih pred vhodom ...).
- Prilagoditve prostora znotraj delovnega mesta
    - Označena pot do delovnega mesta (taktilne oznake in orientacijske točke).
    - Označen vhod v pisarno.
    - Prazni hodniki.
    - Stalnost predmetov.
    - Redno zapiranje vrat, omar in predalov.
    - Pospravljanje stvari na isto mesto.
    - Opozarjanje na spremembe in nepričakovane situacije.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

    - Pospravljanje stolov.
    - Strateška postavitev mize (blizu vhoda, ob steni oziroma orientacijski točki, zaradi več opreme, tudi večja miza.
    - Dovoljen vstop psu vodiču.
    - Označeni robovi stopnic, označene vtičnice in stikala, označeni robovi miz.
    - Označeni predalniki in vsebina predalnikov ter ostalih omar z vsebino pomembno za zaposlenega s slepoto (napis v povečanem tisku in/ali brajici).
    - Prilagoditve glede na delovno mesto
        - Specialni pripomočki in organizacija (kuhar – prilagoditve in oznake kuhinjskih pripomočkov, omaric ...).
- Prilagoditev opreme
    - Brajeva vrstica – če gre uporabnik na zaposlitveno rehabilitacijo mu brajeva vrstica pripada.
    - Govorna sinteza – če gre uporabnik na zaposlitveno rehabilitacijo mu govorna sinteza pripada.
    - Računalnik.
    - Brajev tiskalnik in programska oprema za uporabo le-tega (po potrebi, če je vse gradivo elektronsko potem ni potrebe – če gre uporabnik na zaposlitveno rehabilitacijo mu brajev tiskalnik pripada).
    - Skener – če gre uporabnik na zaposlitveno rehabilitacijo mu skener pripada.
    - Dodatna osvetlitev ali zatemnitev (odvisno od diagnoze – priporočila po pregledu na Centru IRIS).
    - Specialni pripomočki primerni glede na delovno mesto.

Za pridobitev opreme preko zaposlitvene rehabilitacije, delodajalec pošlje zahtevek na invalidnski sklad.

Komunikacija z osebo s slepoto:

- Sodelavci in delodajalec se naučijo tehnik videčega vodiča (spremljanje slepega ali opisovanje poti) na Centru IRIS.
- Opozoriti in obvestiti o mogočih spremembah (beljenje hodnikov, premeščanje opreme, plakatov ...).
- Za delo potrebuje nekaj več časa (branje brajice poteka linearno in ne morete samo »ošvrkniti teksta«, vendar je treba celotnega prebrati) kar pomeni razumevanje in racionalizacija besedil.
- Več navodil v knjigi *Ne tako, ampak tako*[3] in *Stereotipi o slepih in slabovidnih naj postanejo preteklost*[4].

[3] Dyck, H. V. (1992). Ne tako, ampak tako: knjižica nasvetov za prijaznejše druženje s slepimi. *Ljubljana: SLS*.

[4] Gradivo, nastalo v okviru projekta STEP UP!: Stereotipi o slepih in slabovidnih naj postanejo preteklost. (2015 – 2017).

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

UPORABNIK S SLABOVIDNOSTJO

Globalni cilj: varnost, učinkovitost in sprejetost.
Predlagamo kratko predavanje in predstavitev slabovidnosti in značilnosti različnih slabovidnosti na Centru IRIS, pregled delovnega okolja, delovnega mesta in posebnih potreb uporabnika ter svetovanje prilagoditev (uporabnik s slepoto ali slabovidnostjo, kuhar, zapisnikar, tajnica ...).

Prilagoditve okolja in delovnega mesta:

- Učenje orientacije in mobilnosti (po potrebi, različne slabovidnosti imajo različne zahteve)
    - Makro OM.
    - Mikro OM.
- Prilagoditve okolja zunaj delovnega mesta
    - Urejena pešpot (prosti pločniki – ni tabel, avtomobilov, smetnjakov na pločnikih in ovir v višini glave – nizke veje drevesa in grmovje, ki se razteza na pločnik).
    - Dobro označen vhod v poslopje (TTVS (talni taktilni vodilni sistem) do vhoda, tepih pred vhodom, ter kontrastno označena kljuka, če so vrata steklena tudi nalepka na vratih ...).
- Prilagoditve prostora znotraj delovnega mesta
    - Označena pot do delovnega mesta (taktilne oznake (kontrastne barve, če so tla svetlo rjava je oznaka črna ali temno modra) in orientacijske točke) – po potrebi.
    - Označen vhod v pisarno (vsaj na začetku).
    - Prazni hodniki.
    - Redno zapiranje vrat, omar in predalov.
    - Pospravljanje stvari na isto mesto.
    - Opozarjanje na spremembe in nepričakovane situacije.
    - Pospravljanje stolov.
    - Strateška postavitev mize (blizu vhoda, ob steni oziroma orientacijski točki, zaradi več opreme, tudi večja miza).
    - Kontrastno označeni robovi stopnic, označene vtičnice in stikala, označeni robovi miz.
    - Kontrastno označeni predalniki in vsebina predalnikov ter ostalih omar z vsebino pomembno za zaposlenega s slabovidnostjo (napis v povečanem tisku in/ali brajici – po potrebi).
    - Prilagoditve glede na delovno mesto
        - Specialni pripomočki in organizacija (kuhar – prilagoditve in oznake kuhinjskih pripomočkov, omaric ...).
- Prilagoditev opreme
    - Računalnik.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Programska oprema za branje zaslonske slike.
- Programska oprema za povečanje zaslonske slike.
- Prilagojena tipkovnica – povečane črke na tipkovnici.
- Večji računalniški zaslon.
- Gradivo v povečanem tisku (ne na A3-, ampak na A4-listu in samo povečan povečana velikost črk) – povečavo določamo glede na posameznika in njegovo vidno okvaro) – po potrebi (npr: tunelski vid ne potrebuje povečanega tiska, ampak več prilagoditev okolja).
- Namizna ali ročna elektronska lupa.
- Dodatna osvetlitev ali zatemnitev (odvisno od diagnoze – priporočila po pregledu na Centru IRIS).
- Specialni pripomočki primerni glede na delovno mesto.
- Skener.

Komunikacija z osebo s slabovidnostjo

- Sodelavci in delodajalec se naučijo tehnik videčega vodiča (spremljanje ali opisovanje poti) na Centru IRIS.
- Opozoriti in obvestiti o mogočih spremembah (beljenje hodnikov, premeščanje pohištva, postavitev plakatov ...).
- Za delo potrebuje nekaj več časa (branje povečanega tiska poteka počasneje, prav tako bralniki zaslona) kar pomeni potrebo po razumevanju in racionalizaciji besedil.
- Več navodil v knjigi *Ne tako, ampak tako*[5] in *Stereotipi o slepih in slabovidnih naj postanejo preteklost*[6].

Prilagoditev osebe s slepoto ali slabovidnostjo na delovno mesto

- Nauči se pot do delovnega mesta in orientacijo v notranjih prostorih.
- Izrazi potrebe po prilagoditvah in jih delodajalcu pomaga pridobiti (svetuje kje delodajalec lahko kupi npr.: Zoomtext oziroma katero programsko opremo je navajena uporabljati).
- Je seznanjena s svojimi pravicami in dolžnostmi na delovnem mestu.
- Ve kakšne so njene omejitve pri opravljanju različnih nalog.
- Zna zaprositi za pomoč.
- Razume, katere prilagoditve so za opravljanje delovnega mesta nujne in katere lahko počakajo.

[5] Dyck, H. V. (1992). Ne tako, ampak tako: knjižica nasvetov za prijaznejše druženje s slepimi. *Ljubljana: SLS*.

[6] Gradivo, nastalo v okviru projekta STEP UP!: Stereotipi o slepih in slabovidnih naj postanejo preteklost. (2015 – 2017).

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 5: Osebni profil – primer

Avtorica: mag. Nina Čelešnik Kozamernik

ANA NOVAK, ana.novak@gmail.com

Razrednik in kontakt na OŠ: Marjeta Bober (marjeta.bober@gmail.com)
Mami Tanja (tanja.novak@guest.arnes.si, 031 123 456)

Namen sestanka:
- predstaviti Ano učiteljskem zboru;
- izbrati primernega razrednika;
- lažji prehod iz OŠ v SŠ.

Do sedaj:
3 ure/teden učne pomoči učitelja (1 psiholog + fizika, 2 učitelj (za nemščino in angleščino)
1 ura/teden dodatne strokovne pomoči tiflopedagoga, Center IRIS (1 mobilni učitelj na šoli)
V sš priporočam: ang. (učiteljica Anja in koordinator), matematiko in fiziko (učiteljica Sanja)

Poleg slabovidnosti ima Ana še disleksijo.

Članica Društva slepih in slabovidnih?	Da.
	Da, tablica, pomlad 2019.
Obisk v Ambulanti za slepe in slabovidne v Ljubljani na očesni kliniki?	Da, očala za na blizu, 2019.
Uporablja elektronske učbenike?	Občasno; tiste, ki so dostopni na spletu kot dodatno gradivo.
Udeležba na delavnicah?	Da (2/3)
Udeležba v šoli v naravi, planinski?	Ne.
Ocena funkcionalnosti vida na Centru IRIS?	Da, marec 2019.
Je aktivna članica društva Vidim cilj – smučanje, plavanje, surfanje.	Odlični rezultati v plavanju.

O Aninem vidu:
- svetloba je posebno ne moti,
- sedi naj v prvi klopi direktno pred tablo, ki se uporablja za pisanje;
- slikovni material zelo dobro prepoznava – tako celostno kot detajlno, nekaj težav ima pri prepoznavanju manj kontrastnih fotografij – pozornost pri osvajanju novih pojmov!;
- barve dobro prepoznava;

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- koordinacija ji ne dela težav;
- vidna ostrina binokularno na daljavo je 30 %, na bližino pa 60%, bere Jager 4 na bralni razdalji 30 cm.
- za pisavo naj se uporablja font 18, pisava Arial;
- uporablja naj se bel papir;
- vse povečave se delajo na A4, če gre, včasih tudi na A3;
- vidno polje ni problematično;
- dobro zaznava močne kontraste, sicer ima več težav;
- pri pisanju na tablo je priporočljivo, da se piše tiskano, velikost znakov med 7 in 10 cm. Tabla naj bo čista. Za pisanje na belo tablo naj se uporabljata le črn in moder flumaster, ki puščata močno sled. Za pisanje na zeleno tablo pa bela ali rumena kreda. Luči nad tablo naj bodo prižgane. Ana ima v peresnici vedno nov rezervni flumaster za pisanje na tablo, v primeru da zapisa na tabli ne vidi;
- občasno uporablja elektronske učbenike, tiste, ki so na spletu, kot dodatno gradivo;
- je članica Kluba dramskih umetnikov, kjer vadi trikrat tedensko;
- podaljšan čas preverjanja in ocenjevanja znanja v posebnem prostoru.

Primer ustreznega besedila (font 18, pisava Arial):

Ana za uspešno delo potrebuje minimalne prilagoditve, ki pa ji bodo šolsko delo še kako olajšale. Nujno bi bilo vse prilagoditve dosledno upoštevati.

Kraj in datum:

Podpis in kontakt mobilnega učitelja, ki je dokument pripravil:

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 6: Osebni profil – obrazec

Avtorica: mag. Nina Čelešnik Kozamernik

IME IN PRIIMEK, mail, telefonska številka

Razrednik in kontakt na OŠ: ime in priimek, mail, telefonska številka

Starši: ime in priimek, mail, telefonska številka

Namen sestanka:
- predstaviti ____ učiteljskem zboru;
- izbrati primernega razrednika/vzgojitelja/ _____;
- lažji prehod iz _____ v _____.

Število ur po odločbi v vrtcu/OŠ/ _____:
___ ure/teden učne pomoči učitelja (za katero področje)
___ ura/teden dodatne strokovne pomoči tiflopedagoga, Center IRIS
V SŠ priporočam: _____

Poleg slepote/slabovidnosti ima _____ še disleksijo/čustvene motnje/alergijo/skotopični sindrom _____.

Član/-ica Društva slepih in slabovidnih?	
Donacija?	
Obisk v Ambulanti za slepe in slabovidne v Ljubljani na očesni kliniki?	
Uporablja elektronske učbenike?	
Udeležba na delavnicah?	
Udeležba v šoli v naravi, planinski?	
Ocena funkcionalnosti vida na Centru IRIS?	
Član/-ica društva Vidim cilj?	

O _____vidu:
- …..
- ….
- ….

Primer ustreznega besedila (npr. *font 18, pisava Arial***):**

Zapisati besedilo v ustrezni pisavi.

Kraj in datum:

Podpis in kontakt mobilnega učitelja, ki je dokument pripravil:

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 7: Tranzitna mapa

(Čelešnik Kozamernik, 2019)

Dokument je v pomoč učiteljem ob prehodu učencev s posebnimi potrebami – dopolnilo k individualnemu učnemu načrtu. Priporočljivo je, da opis otroka ne preseže lista A4-formata, da vsak od učečih učiteljev prejme izvod in ga res prebere.

Področja težav/diagnoza:	Močna področja:	Uspehi v času šolanja (kaj in kdaj):
Zdravstveno stanje (zdravila, bolezni ...):	Dejavnosti izven pouka (krožki, interesne dejavnosti ...):	Specialna znanja (orientacija, komunikacija, vos):
Ovire za šolsko uspešnost (pozornost, pri katerih predmetih ima otrok težave, vrsta težav ...)	Podatki o učencu (ime, priimek, roj. datum, naslov, fotografija ...):	Učni stil:
Interesi:	Podatki staršev (ime, priimek, naslov, telefon, e-mail ...):	Učne strategije:
Čustveno socialno področje:	Družinske razmere (starši, sorojenci, odnosi med njimi):	Opombe:
Timsko delo (kdo, kako pogosto, kontakt):	Komunikacija s starši (GU, rod. sestanki, telefonski pogovori):	Razno:

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 8: Opomnik/vprašanja za prehod v vrtec

Avtorici: mag. Nina Čelešnik Kozamernik in Mina Camloh

Mobilni učitelj svetovalni službi zastavi nekaj vprašanj, ki mu služijo za nadaljnjo organizacijo prehoda v vrtec:

- Ob kateri uri je možno uporabnika pripeljati v vrtec?
- Kje se zbere dežurna skupina? Se varstvo v dežurni skupini tudi zaključi?
- Kdaj prihajata in odhajata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice skupine, v katero bo vpisan uporabnik?
- Koliko časa je uporabnik lahko v vrtcu?
- Dežurna številka za starše za javljanje odsotnosti?
- Koliko rezervnih oblačil uporabnik potrebuje?
- Imajo otroci le znake ali vsak svojo omarico?
- Kakšna je možnost posebne prehrane?
- Kdaj grejo otroci prvič na tabor?
- Posebne dejavnosti, ki jih vrtec nudi: športni dnevi, obiski kulturnih ustanov, tečaji tujih jezikov, plesa, noč v vrtcu, bralne značke …?
- Do katerega leta otroci v vrtcu spijo? Kaj če ne marajo spati?
- Grejo ven v vsakem vremenu?
- Ima vsaka skupina svoje stranišče ali je stranišče skupno?
- Kako se praznuje rojstne dneve?
- Koliko časa ostajata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice s skupino? Se menjata vsako leto?
- Bo v skupini še kakšen otrok s posebnimi potrebami?
- Kdaj je možno govoriti z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice?
- Ima vrtec že kaj izkušenj z vpisom otrok s slepoto ali slabovidnostjo?
- Je zadrževanje v okolici vrtca po dvigu otroka iz vrtca dovoljeno?
- Koliko otrok bo v skupini?
- Kaj vas najbolj skrbi pri tem, da boste sprejeli otroka s slepoto ali slabovidnostjo ali okvaro vida?

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Ime in priimek otroka: Datum rojstva: Stalni naslov:	Kontaktni podatki staršev/skrbnikov:	Otrok je: a) v domačem varstvu. b) je bil vključen v zgodnjo obravnavo v Centru IRIS. c) obiskuje predšolski program: _____ _____
Področja vizualnih težav/očesna diagnoza:	Splošno zdravstveno stanje otroka:	Posebne diete/terapije:
Otrokova močna področja:	Otrokova šibkejša področja:	Razvojne posebnosti:
Predlagani pripomočki in prilagoditve:	Predlagano število ur in izvajalec dodatne strokovne pomoči:	a) Spremljevalec: DA NE b) Zmanjšan normativ v oddelku: DA NE
Opomba:		

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 9: Opomnik/vprašanja za prehod v osnovno šolo

Avtorici: mag. Nina Čelešnik Kozamernik in Dragana Žunič

Mobilni učitelj svetovalni službi zastavi nekaj vprašanj, ki mu služijo na nadaljnjo organizacijo prehoda v osnovno šolo.

- Ali je možno, da se uporabnik spozna s prostori pred začetkom šole?
- Kako so prilagojeni garderoba, razred, telovadnica, jedilnica, stranišče? (Glej obrazec o prilagoditvi okolja.)
- Kje ima garderobo 1. razred? Je možno prilagoditi tako, da bo uporabnik najlažje našel svoj prostor?
- Kakšna je pot iz garderobe do učilnice? Iz učilnice do stranišča?
- Ali imajo organizirano jutranje varstvo? Je le-to v istem razredu kot pouk?
- Kje odloži svojo torbo? Jo ima pri sebi ali imajo posebno mesto v razredu?
- Ali je v razredu en ali več učiteljev?
- Kakšen je sedežni red?
- Ali je razporeditev v razredu stalna ali se spreminja položaj miz, omaric?
- Kako poteka pouk?
- Zaprosimo za urnik, da ga prilagodimo glede na potrebe uporabnika.
- Ali lahko zagotovijo prostor za uporabnikove morebitne pripomočke (npr. lupe, brajev stroj ...) ter stalno mesto v razredu?
- Ali obroki potekajo v jedilnici? Grejo otroci v jedilnico v vrsti? Si sami nesejo hrano do mize?
- Imajo dežurnega učenca? Kakšne so njegove naloge?
- Kako grejo v telovadnico? Kako poteka telovadba? Kako je prilagojena telovadnica ter športni rekviziti (kontrastne označbe!)
- Kdaj gre lahko učenec na stranišče? Ali dvigne roko ali le med odmori?
- Na kakšen način pomagati vrstnikom razumeti potrebe uporabnika? Priporočljiva izvedba delavnice za sovrstnike, kjer se jim slepoto/slabovidnost predstavi na njim razumljiv način.
- Ali so na šoli že imeli učenca s slepoto ali slabovidnostjo? Predlagamo izobraževanje za učitelje, kjer se pove, kaj otrok potrebuje ter se poudarijo njegova močna področja.

Pri prehodu na predmetno stopnjo je potrebno ponovno preveriti ta vprašanja, saj se situacija lahko popolnoma spremeni: Kakšen je sistem prehajanja med učilnicami? Kje je urnik? Kakšna je razporeditev različnih razredov? Kakšen je sedežni red? Predmetne učitelje povabimo na izobraževanje v Center IRIS.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 10: Opomnik/vprašanja za prehod v srednjo šolo

Avtorica: mag. Nina Čelešnik Kozamernik

Mobilni učitelj svetovalni službi zastavi nekaj vprašanj, ki mu služijo na nadaljnjo organizacijo prehoda v srednjo šolo.

- Ali se razredi menjajo vsako uro?
- Ali imajo dijaki copate?
- Če da, kje so garderobe? Če so na šoli omarice, mora imeti uporabnik omarico na začetku oz. na koncu in posebej označeno.
- Kje je kosilo?
- Kakšen je sistem malice?
- Kje je telovadnica?
- Kakšen je sistem domačih nalog? So redne? Se pregledujejo?
- Kako je s kopiranjem gradiv – je to naloga dijakov ali profesorja? Če dijakov, je potrebno dijaka, ki je zadolžen za kopiranje, obvestiti o potrebnih povečavah za uporabnika.
- Je veliko gradiv na spletu? Zaprosim za geslo spletne učilnice, da se uporabnik še pred začetkom šolskega leta seznani z uporabo spletne učilnice – ki je polna.
- Kako je z zagotavljanjem podaljšanega časa pisanja testov?
- So testi napovedani?
- Označba vodilnih linj, začetka in konca stopnišča, vrat, razredov, nadstropja ... (Podam nekaj rešitev in kontaktov za označbe.)
- Kakšen je prvi šolski dan?
- Če so vključene socialne igre z žogo, opozorim na njeno kontrastnost oz. zvok.
- Krst fazanov?
- Zaprosim za seznam obveznih domačih branj za 1. letnik. Uporabniku svetujem, da vsebino prebere že čez počitnice.
- Učitelje povabim na izobraževanje v Center IRIS.
- Učitelje povabim, da kontaktirajo učitelje, ki so z otrokom delali v osnovni šoli (v primeru, da le-ti to dovolijo in je bila praksa v OŠ dobra).
- Predstavim uporabnikove največje strahove pri prehodu v srednjo šolo.
- Poudarim uporabnikova močna področja.
- Povem uporabnikove želje s kom bi bil rad v razredu in s kom ne – v primeru, da se na izbrano srednjo šolo vpisuje še kdo, ki ga uporabnik že pozna.
- Zaprosim za urnik 1. letnika in razlago – poimenovanje predmetov, učilnic – potrebujem za učenje orientacije in mobilnosti po ustanovi.
- Še enkrat poudarim pomembnost izbire čim bolj optimalnega učiteljskega zbora (tehnično podkovani učitelji, empatični, pripravljeni na delo z uporabniki s posebnimi potrebami …).
- Določi se sestanek ponovnega srečanja.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 11: Opomnik/vprašanja za prehod na delovno mesto

Avtorici: mag. Nina Čelešnik Kozamernik in Sabina Šilc

Mobilni učitelj kadrovski službi zastavi nekaj vprašanj, ki mu služijo na nadaljnjo organizacijo prehoda na delovno mesto.

- Ali se delo opravlja v več prostorih?
- Ali bi bilo možno izvesti trening orientacije in mobilnosti pred nastopom na delovno mesto?
- Kdaj je prihod na delovno mesto? Kdaj so odhodi z delovnega mesta? Premičen urnik? Obvezna prisotnost? Kako se beležijo prihodi in odhodi z delovnega mesta?
- Ali je lahko z menoj pes vodič? Je kdo v prostoru alergičen na dlake? Kam lahko psa peljem na sprehod? Kam mu lahko postavim vodo, prostor? Se kdo v službi boji psov?
- Bi bilo možno prejemati plačilne liste po elektronski pošti?
- Se je potrebno v službi preobuti? Preobleči? Če da, kje so garderobe? Si jo lahko označim oz. dobim končno/začetno omarico?
- Kakšen je sistem malice?
- Kam se sporočajo bolniške odsotnosti? Koliko naprej je potrebno napovedati dopust in na kakšen način?
- Število dni dopusta?
- Kakšne so možnosti za napredovanje?
- Koliko je službenih potovanj, dela na terenu?
- Zaposlene lahko povabimo na izobraževanje v Center IRIS.
- Predstavimo uporabnikove največje strahove pri vstopu na trg dela.
- V primeru težav, na koga se lahko uporabnik obrne?

Upoštevati je potrebno:

1. Celostna obravnava uporabnika do odločitve za konkretno delovno mesto.
2. Spričevala o potrebni usposobljenosti za izbrano delovno mesto.
3. Priloge (dokumenti, poročila).
4. Posebni del v zvezi s konkretno zaposlitvijo:

I. Katera znanja in veščine potrebuje uporabnik za nastop konkretnega dela na konkretnem delovnem mestu. Ta znanja in veščine potrebuje vsak, ki želi to delati. (npr. magisterij iz tiflopedagogike + dobre komunikacijske spretnosti + izpit za avto + znanje angleščine). Opravi se splošna analiza delovnega mesta/sistema.

II. Katere so potrebe delodajalca v zvezi z zaposlitvijo uporabnika? Opravi se analiza potreb delodajalca. Delodajalec pozna delovno mesto, ne pa potreb konkretnega delavca, kaj potrebuje delodajalec vedeti/imeti, da bo delovni proces tekel nemoteno.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

III. Katera področja je potrebno preveriti oz. urediti ob nastopu dela, delovne prakse. Opravi se analiza konkretnega delovnega mesta in okolja, zato, da bo uporabnik čim bolj samostojen, sproščen in bo lahko vso pozornost posvetil delu.

IV. Pozorni smo na:

1. Prostorska ureditev:
- dostop do stavbe,
- možnost javnega prometa,
- brajeve oznake, vodilne linije ipd. v dvigalu, hodnikih, stikalih, ipd.,
- da ni steklenih vrat ali nevarnih predmetov na poti oz. so le-ti označeni.

2. Delodajalec:
- izobraževanje o subvencijah in pomoč pri nabavi pripomočkov,
- informacija o tem kje lahko dobi dodatne informacije.

3. Pogoji dela:
- enake možnosti pri izbiranju kandidata na delovno mesto (konkretne prilagoditve za konkretnega uporabnika),
- hrup (potrebuje delavec slušalke),
- delovni čas (prihodi/odhodi, nadure, dopust, bolniška),
- prehrana (kje, kdaj),
- jasni delovni cilji in naloge,
- načini komunikacije z nadrejenimi in sodelavci,
- pisarna za splošne zadeve (npr. urejanje bolniškega staleža),
- oceno tveganja (zahteve delovnega mesta, veščine, usposobljenost uporabnika, katere stvari je potrebno urediti na delovnem mestu, katere za uporabnika naredijo mentor, tiflopedagog),
- pomoč pri vključevanju v vse delovne procese, celotno »življenje« v delovnem okolju.

4. Pripomočki in prilagoditve. Delovno mesto opremljeno z/s:
- brajevo vrstico,
- elektronsko lupo,
- softwearskimi prilagoditvami (Zoom tekst, Jaws, bralec ...),
- delovno mesto/pohištvo je dovolj veliko, da omogoča enostavno uporabo vseh pripomočkov,
- vrtljiv delovni stol,
- druga delovna orodja (ne-pisarniška) prilagojena okvari,
- osvetlitev, bleščanje, kontrasti,

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

5. Podpora pri uvajanju:
- mentor na delovnem mestu, ki pozna zgradbo, delovne procese, sodelavce in je seznanjen s potrebami uporabnika,
- mobilni učitelj, ki pozna uporabnika in je most med zaposlenimi in uporabnikom,
- trening usposabljanja za konkretno delovno mesto,
- učenje orientacije in mobilnosti,
- stalna postavitev pohištva/opreme,
- izobraževanje sodelavcev o uporabniku, team building.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 12: Navodila za izpolnjevanje *Obrazca za oceno okolja*

(Projekt Step-up)

Pri izpolnjevanju *Obrazca za oceno okolja* upoštevajte:

- Ko izpolnjujete Obrazec za oceno okolja, je potrebno upoštevati prilagoditve, ki jih potrebuje posamezni otrok ali mladostnik, ki se bo v tem okolju gibal.
- Oglejte si pot, ki jo namerava otrok ali mladostnik z okvaro vida prehoditi in pomislite na različne učinke, do katerih lahko pride ob vstopanju v določen prostor ali ob zapuščanju tega prostora.
- Osvetlitev se ne bi smela spreminjati ob prehodih iz enega prostora v drug prostor.
- Na okolje lahko vpliva tudi vreme.
    1. Oceno bi bilo potrebno ponoviti v različnih letnih časih.
    2. Mokre pohodne površine iz kovinskih materialov so lahko spolzke in predstavljajo potencialno nevarnost.
    3. Oceno je potrebno izvesti ob različnih urah dneva, da lahko ocenimo vpliv naravne svetlobe.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Priloga 13: Obrazec za oceno okolja

(Projekt Step-up)

Obrazec za oceno okolja, v katerem se giblje uporabnik.

Datum:
Kraj:
Oseba, ki je opravila oceno in podpis:
Vremenski pogoji v času ocene:
Splošna ocena in priporočila:

Osvetlitev	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Prostor mora biti dobro osvetljen.		
Nivo osvetlitve se ne sme spreminjati.		
Razsvetljava ne sme povzročati hrupa.		
Možna uporaba senčil na oknih, da zmanjšamo bleščanje. (Uporaba sončnih očal ali zaščitnih pokrival.)		
Zmanjšati nastajanje senc (odvisno od ure čez dan oz. letnega časa). Opozoriti, da se situacija lahko spremeni.		

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Barve in kontrasti	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Barve v različnih kontrastih lahko uporabimo za označevanje različnih delov prostora.		
Pomembne elemente v okolju kot so robovi, držala (na stopnišču), podboji vrat, poudarimo z uporabo kontrastnih barv. (Pobarvati v kontrastnih barvah.)		
V prostoru ne sme biti preobilica vidnih informacij. (Opozoriti na elemente v okolju, ki lahko predstavljajo oviro.)		

Zvočni elementi	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Hrup v prostoru/okolju je potrebno zmanjšati, kolikor je to mogoče.		

Hodniki, dohodi ...	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Na teh površinah ne sme biti predmetov, ki bi predstavljali ovire kot npr. šolske torbe v razredu, lestve na hodnikih, pol odprta vrata … (Seznaniti zaposlene!)		
Uporabnik se mora dobro seznaniti z okoljem, ki ga uporablja.		
Površine po katerih hodimo, morajo biti brez vdolbin/izboklin …		

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Fizično okolje/dostopnost	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
V okolju ne sme biti ovir, preprek in predmetov, ki nenadoma izstopajo iz ozadja.		
Ureditev okolja se ne sme spreminjati (oz. se mora na to osebo z okvaro vida pravočasno opozoriti). (Seznaniti zaposlene!)		
Uporabnik se mora naučiti uporabljati določeno okolje. (Opozorila glede morebitnih nevarnosti.)		
Opozoriti na spremembe/prehode v prostoru.		
Steklena vrata opremiti s kontrastnimi oznakami, da jih je možno zaznati.		
Držala (npr. stopniščna) morajo biti v primerni višini.		
Stopnišča morajo imeti držala na obeh straneh.		
Držala na stopniščih morajo imeti ustrezen iztek.		
Gibanje ne sme biti ovirano z odprtimi okni, vrati … (Seznaniti zaposlene!)		

Okolica šole	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Omejitev hitrosti prometa na dostopnih površinah.		
Ustrezni pločniki za dostop pešcev.		
Označene površine za parkiranje.		

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.
Projekt: Strokovni center za celostno podporo otrokom in mladostnikom z okvaro vida ter otrokom in mladostnikom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja